

Nemunas

Nr. 38
(356–797)

2011 m.
lapkričio 10–16 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Tiltai
3-7 p.

Eugenija ŽAKIENĖ

Muzikinio sezono
akcentai

Jonas KAUNIETIS

Fotografinės
poetikos
simbolika
skaitmeninės
technokratikos
labirintuose

Artūras ARTAS

Realybės
ir abstrakcijos
dermė

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Apie tai,
kaip Franzas
Kafka lankėsi
Kaune **2 p.**

Atsiminimų knyga
apie aktorių
Praną Piauloką

9 p.

Dalia ir Povilas Mataičiai Rumšiškėse.

<http://www.nemunas.net>

9 770 134 314 007

2010 m. Nacionalinė kultūros ir meno premija teatro dailininkei Daliai Lidijai Mataitienei ir teatro režisieriui Povilui Mataičiui skirta už viso gyvenimo nuopelnus – lietuvių folkloro gelmių atskleidimą Lietuvai ir pasauliui; liaudies tradicijas bei šiuolaikinės scenografijos darną.

Nepaprastai paprastas stebuklas 3 p.

Apie tai, kaip Franzas Kafka lankėsi Kaune

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

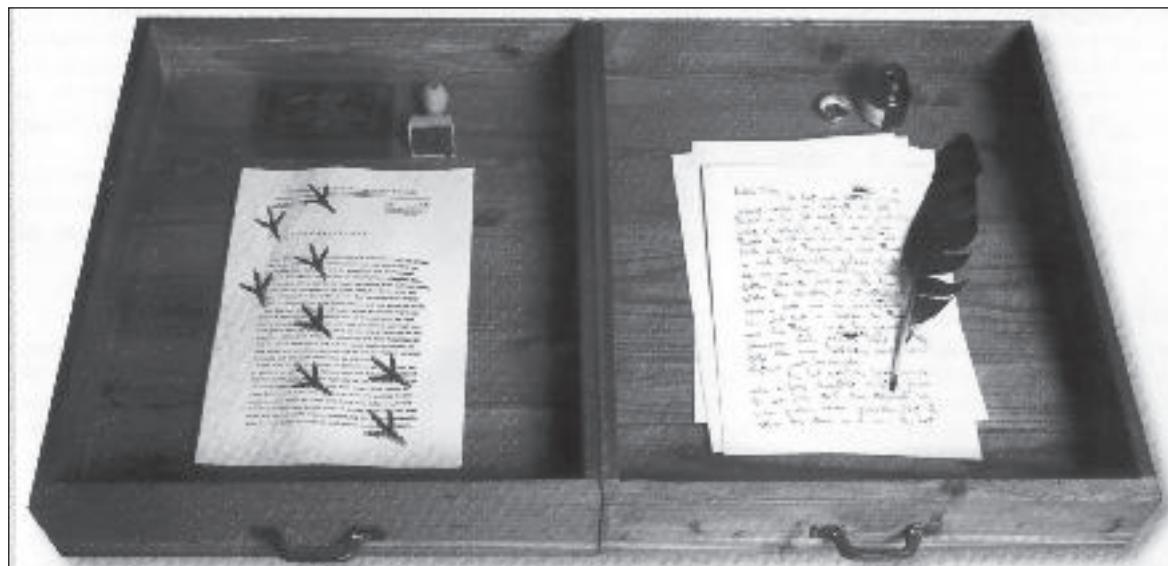
Yra vienas Franzo Kafkos kūrinių, kuris lyg ir turėjo nudžiuginti geru finalu – tai nebaigtas jo romanas „Prāžuvėlis“. Tačiau ir čia kyla prieštaraumų. Maksas Brodas pasakoja apie herojų aplankančią sėkmę, o F. Kafkos dienorašciai tokiai nuostatai kategoriskai prieštarauja. Mirtis beveik neišvengiamai...

Čekiškai F. Kafka kalbėjo su silpnu vokišku akcentu, nes namie dažniausiai buvo šnekama vokiška. Slapta mokėsi hebrajų kalbos, o prancūziškai bendravo su aukle. Italų ir anglų kalbos jam buvo reikalingos versle, tačiau ir ju įgūdžiai nevarojant greitai prapuldavo.

Likęs jo mokyklos draugo Hugo Bergmano liudijimas, kad F. Kafka dar pradžios gimnazijoje buvo sakęs, jog nori tapti rašytoju. Keletas šeimų narių prisimena, kaip jaunasis F. Kafka šeimos švenčių proga kurdavo trumpas pjeses su užuominomis į kai kuriuos asmenis, kad jas pats režisuodavo, o vaidindavo jo seserys.

Tokie ir panašūs mažmožiai dažniausiai neįstringa tiems, kurie tik iš nuogirdų žino apie garsiausius pasaulio menininkus. O F. Kafka yra viena iš tokių asmenybų, kurios labai lengvai virsta legendomis, vėliau ir „eti-ketėmis“. Mes visi žinome apie dekadentinį, niūrų autoriją, jo herojai inspiravo šiandien vartojamą terminą „kafkiškas“. Ši savoka aiški net tiems, kurie F. Kafkos neskaitė. Todėl Kaune surengtas net tris savaitės trukėjus renginys „KafkART“. Tarpmedialus susitikimai“, negailejės nei laiko, nei enerģijos vienam autorui. Tiesa, jis ši kartą gal ir buvo pats voriausias, tačiau įgavęs jungiamosios grandies funkcijas, „sunkretinto“ vaidmenį. Paskaitos, seminarai, diskusijos, konkursai, literatūros skaitymai, filmų bei spektaklių peržiūros, organizuoti VDU Vokiečių ir prancūzų filologijos katedros kartu su kolegomis iš Menų fakulteto, atskleidė labai platų požiūrį į šiuolaikius menus ir net istoriją. F. Kafkos pavardė tapo vėliau, po kuria glaudėsi pačios įvairiausios idėjos, tiesiogiai susijusios su rašytojo kūrybos interpretacijomis ir visiškai nuo jų nutolusios.

Spalio 19 d. - lapkričio 12 d. Vytės Didžiojo universiteto galerijoje „101“ eksponuojama paroda iš Vokietijos „Franzas Kafka šiuolaikiuose menuose“, kuri tokius skirtinės požiūrius ir eksplikuoja. Pasaulioje vyrauja dvi nuomonės, svarstancios, kaip elgtis su F. Kafkos palikimu. Vieniem atrodo, kad jo interpretaciją jau dabar yra pernelyg daug, kad jų visų net apripti neįmanoma. Galima būtų surinkti visą biblioteką vien tik iš knygų, nagrinėjančių F. Kafkos kūrinius. O kitiem šios interpretacijos yra nesibaigiantis, gyvenimo raidą atspindintis procesas, todėl jos siūlo vis naujų, šiandieną žyminciu aspektų. Kiekvienas tarpsnis rašytoja atrasdavo vis iš naujo ir teigdavo, kad jis alegoriškai nusakė būtent to laiko problemas. Dabar mums atrodo, kad jo šnekama mums puikiausiai suprantama kalba ir apie svarbiausius dalykus. Pats F. Kafka visada pabrėžė kūrybingo skaitymo reikšmę. Tai, kas užrašyta vieną kartą prisėdus, perskaityti galima begali karto. Todėl ir skaitome. 2006 m. F. Kafkos draugiai Vokietijoje sukūrė parodos konцепciją, atrinko geriausių konkurse dalyvavusius menininkų darbus. Iš 40 pateiktų kūrinių komisija išskyrė 25 tapybos, grafikos, fotografijos ir videografijos darbus. Nuo 2006 m. juos galima išvysti šioje parodoje, kuri jau eksponuota Berlyne, Bonoje, Diuseldorf, Leipcige, o dabar atkeliau į Kauną. Vieni me-

Menininkų grupė „N-E-S-T“. „F. Kafka – tarp gyvenimo ir kūrybos“.

siejate akademiškumą ir populiarness formą? Svarbi šviečiamoji misija ar mėginate provokuoti naujoves?

– Mums svarbu, kad paroda ir projekto renginiai pasiekėt kuo įvairesnes tikslines grupes, ne tik akademine bendruomenę. Siekiame kurti dialogą tarp universiteto ir miesto, tiesių tiltą tarp F. Kafkos kūrybos tyrinėtojų ir plėčiosios visuomenės. Taigi mums rūpi atverti universiteto erdvės visiems kauniečiams, nes universiteto misija – ne tik švietimas, bet ir kultūrinio gyvenimo plėtojimas. Smagu, kai į diskusijas ar kūrybines dirbtuvės greta akademinių bendruomenės išstraukia moksleiviai, be to, ir vyresni kultūra besidomintys miestiečiai.

Norėtusi kalbėti apie projekto novatoriškumą, atvirumą, kūrybiškumą, eksperimentinių jo pobūdį ir taip pakieisti jūsų minimą žodį „provokacija“. Išties mums gal net svarbiau žadinti smalsumą ir norą atrasti F. Kafką, taip pat ir savo pačių kūrybiškumą. Renginių programą sudarėme kartu su Menų fakultetu. Tad joje daug dirbtuvės studentams ir moksleiviams, skatinančių per dialogą su F. Kafka atrasti ir plėtoti savo kūrybinius gebėjimus.

– Gal galite trumpai apibūdinti, pasidalinti išpūdziaisiais apie įdomius renginius. Galbūt kas nors patiekė netikėtų staigmenų?

– Reikia pabrėžti, kad kiekvienas renginys pateikė staigmeną, įdomių perspektyvą. Džiaugiamės, jog iki šiol visi jie įvyko ir, klausantis atsiliepimų, pavyko. Renginių skirtinės, traukiantys įvairią publiką. Aišku, projekto idėja labiausiai atitinko kūrybinės dirbtuvės, tarp jų ir skirtasi moksleiviams. Paminėti galima podiumo diskusijas, kurios pas mus gal ir neturi labai senų tradicijų, tačiau nepabijojome jų surengti ir manome, kad tiek dalyviam, tiek publikai buvo įdomu išgirsti žinomų rašytojų, režisierų, vertėjų svarstyti ne tik apie literatūrą, kitas menų rūšis, bet ir pasakojimus apie grynaus asmeninės patirtis susidurus su F. Kafka, tarpmédialumis ir pan.

Idomiomis ižvalgomis paskaitoję pasidalijo Diuseldorf universiteto profesorė Gertrudes Capl-Kaufmann. Ypač įdomu buvo stebeti kuriančius moksleivius animacijų dirbtuvės metu. Gimnazistai vokiškam F. Kafkos tekstui, kurio remdamiesi lipdė animacinis personažus, ieškojo naujų vertimo galiomybių, taip atitinkdami nuo jau esamo vertimo į lietuvių kalbą.

– Kokiu naujų savitų F. Kafkos asmenybės bruozų atradote sau jūs ir kiti renginio dalyviai?

– Reikia pabrėžti, kad mums svar-

bu kalbėti ne tik apie F. Kafkos, bet ir apie visų menininkų, visų parodos lankytojų, projekto dalyvių savitumą. O paminėtume tai, jog F. Kafka išties buvo menininkas. (Siūlome paklausyti profesorei Gertrudes Capl-Kaufmann paskaitos išrašo VDU svetainėje.) F. Kafka turejo humorą jausmą. Tai galima pastebėti jo kūriniuose. Mėgo fotografuoti, domėjosi naujovėmis, technikos galimybėmis, ypač kinu, pačia jo pradžia (apie tai 1937 m. raše jo draugas Maxas Brodas). Yra keletas įdomių literatūroginių studijų, kviečiančių naujai pažvelgti į F. Kafkos rašymo būdą, vadinais fotografiniu rašymu. Autorius kinematografinį pasakojimo būdą labai įdomiai nagrinėja profesorius Peter-Andre Altas studijoje „Kafka ir filmas“.

Tai, kad rašytojas domėjosi techninėmis naujovėmis, leidžia mums išvaizduoti, kad jam tikriausiai patikėt stebėti įvairius tarpmedialus susitikimus, šiuolaikių menų sąveikas.

– Literatūra mūsų dinomis geriausiai ir įžvalgiausiai analizuojama pasitelkus visų įmanomų menų sintezes? Ką tai suteikia naujo?

– Tarpdiscipliniškumas ir intermedialumas iš tiesų labai svarbi šiandieniniam literatūros tyrinėjimams. Tačiau negalima būtų teigti, kad taip literatūra „geriausiai“ analizuojama. Juk tarpdiscipliniškumas nūdinių būdingas ne vien literatūros tyrinėjimams. Tarpusavio dialogo ir bendradarbiavimo formų ieško įvairių sričių menininkai ir mokslininkai. Tai greičiau bendra tendencija. Antra vertus, literatūros tyrinėjimai vis labiau atsiduria bendrų kultūrologinių tyrinėjimų kontekste – tai ne tik intermedialumas, bet ir naujas erdvės / topografijos suvokimas, kitoks požūris įistorinė atminti. Literatūros tyrinėjotų ižvalgų laukas plečiasi, atrodo, dėl to jis netampa mažiau skvarbus.

Tokio autorius kaip F. Kafka kūrybai, kuri yra itin plačiai ištirinėta, per menų sąveikas atsiveria įdomių galimybės. Nauja, kad per tai rašytojo kūrinių recepcija, taip pat jo kūrybai būdingas intermedialumas sulaukia vis didesnio susidomėjimo.

Pastebėtina, jog Kaune parodos lankytojų dėmesį ypač patraukęs menininko Thomo Seyfferto darbas savitai atskleidžia F. Kafkos portretą ir jo kūrybos daugiasluoksnį, apie kurį Th. W. Adorno raše, kad kiekvienas F. Kafkos sakiny sako: „Interpretuo manę, bet nė vienas nerori pasiduoti.“

– Ingeborg Bachmann, F. Kafka... Jau planuojate, apie ką toliau kalbėsite? Kokius vardus mums reikia atrasti iš naujo? O gal dar liko mažai pažintos klasikos, kurios verčiamai ne tiek jau ir daug?

– Galima teigti, kad Lietuvoje ne mažai svarbių vokiškalbių autorijų nelabai žinomi. Su J. W. Goethe's, E. M. Remarque'o, Thomo Manno ar Patricio Suskindo kūryba susipažinę dauguma, tačiau ne tokius reikšmingus rašytojus kaip J. M. R. Lenzą, Else Lasker-Schuler, Mascha Kaleko, Heineri Müller ir kt. žino tikrai ne visi. Yra dar daug autorijų, kuriuos mielai pristatyti Kaune. Kaip Vokiečių ir prancūzų filologijos katedra, be jokios abejonių, liksime prie „savos“, t. y. vokiškių ir prancūzų literatūros. Galbūt vieną ar kitą autoriją ateityje pristatys ir mūsų prancūzų filologai. O apie vokiškalbius rašytojus idėjų tikrai nepritrūksime, nes, kaip minėjome, daugelis jų pas mus mažai žinomi, tarkime, kad ir autorės, pastaraisiais metais pelniusios Nobelio literatūros premijas (Elfriede Jelinek, Herta Müller). Tačiau klasikai irgi ne mažiau įdomūs. Tai rodo ir F. Kafkos pavyzdys.

„KafkART. Tarpmedialūsusitikimai“

10 d., ketvirtadienį, 18 val. VDU menų galerijoje „101“ (Laisvės al. 53) – Franzo Kafkos „Metamorfozė“ (vokiškai). Kafkiškas studentų teatro vakaras. Vadovė dr. Antje Johanning (VDU).

12 d., šeštadienį, 14 val. parodos „Franzas Kafka šiuolaikiuose menuose“ uždarymas. Lauryno Katkaus kūrybinio rašymo seminaro dalyvių vieši geriausiu tekstu skaitymai.

Nepaprastai paprastas stebuklas

Aldona ŽEMAITYTĖ

Lietuvių folkloro teatras... Tokio nei prieškario nepriklausomoje valstybėje, nei dabartinėje laisvoje Lietuvoje nebuvo ir, ko gero, nebus. Jis galėjo atsirasti (kaip paradoksalu!) tik sovietinėje, okupuotoje Lietuvosje kaip pasipriešinimo simbolis, kaip laisvės ir nepriklausomybės šauklys, kaip lietuviybės sargas. Tai – Mataičio (dar vadinamas Mataičiu), arba Klojimo teatras Rumšiškėse – tiek vardu jam skyrė ji pamilę žiūrovai, vieningai sutardami, kad jis – unikalus.

Dalia ir Povilas Mataičiai, mano nuomone, yra lygiaverčiai šio teatro kūrėjai, steigėjai, puoseletojai ir atminimo sargybiniai po to, kai galimės už juos jėgos jį sunaikino. Intensyvus teatro gyvenimas truko dvi-dešimtmetį (1971–1991) ir dar ilgiau. Kaip gaila, kad, taip sunkiai įkurtas okupacijos režimo sąlygomis, jis buvo brutaliai uždarytas nepriklausomos Lietuvos valstybės gyvavimo pradžioje.

2010 m. Nacionalinę kultūros ir meno premiją teatro dailininkė Dalia Mataitienė ir teatro režisierius Povilas Mataitis gavo būtent už nuopelnus, susijusius su Lietuvių folkloro teatro įkūrimu ir jo veikla. Taigi atitaisya vieno kultūros ministro padaryta skriauda. Ją atlygino kitas kultūros ministras, nors Nacionalinės kultūros ir meno premijas skiria kolegiali Meno taryba prie Kultūros ministerijos. Šia proga reikia padėkoti dabartiniams ministriui Arūnui Gelūnui už supratimą, kas yra tikrosios mūsų tautos dvasinės vertybės. (Šmangu, kad jo vadovavimo laiku ir režisierius Jonas Jurašas galėjo igyvendinti savo meninį sumanymą. Per porą metų vasaros ir rudens mėnesių jis parengė ir Kauno dramos teatre parodė premierą – spektaklį „Apsivalymas“ pagal suomių rašytojos Sofijos Oksanen pjese „Valymas“.) Reikia padėkoti ir anuometiniams (sovietų Lietuvos) kultūros ministriui Lionginas Šepečiui, kuris atidarė Mataičių teatrui duris į gyvenimą, supradamas lietuviybės dvasios persmelktų spektaklių svarbą sovietmečio propagandos nualintiems žmonėms.

Lietuvių folkloro teatras buvo pui-kus duetas dviejų stiprių asmenybių, pasižymenčių valia, energija, žinomis, patyrimu, neregėtu darbštumu, išsitikinimu, kad senosios Lietuvos liaudies kultūros ir modernaus žvilgsnio į ją sintezė gali duoti stulbinamų rezultatų, atgaivinančių tikėjimą savo tautos galiomis ir vilti sulaukti giedresnių dienų. P. Mataitis tol varstė įvairių sovietinių institucijų duris, atkakliai kalbino anuometinį kultūros ministram (1968 m.), kol sulaukė pritarimo, leidimo ir finansinės paramos steigtis *valstybinį* meno kolektyvą – Etnografinį ansamblį, kuris po kelerių metų (1974) pradėjo gyvoti kaip LTSR liaudies buities muziejaus Lietuvių folkloro teatras.

Per tuos keletą metų, gavę valstybinę paramą, Mataičiai įtemptai dirbo. P. Mataitis muziejų archyvuose ir ekspedicijose rinko ir studijavo tautosakinę bei etnografinę me-

2011 m. vasario 16-osios šventė prezidentūroje. Nacionalinės kultūros ir meno premijos apdovanojimo iškilmėms pasibaigus – maloni akimirka su dukra Rusne ir anūkais Austėja, Ryčiu.

džiągą apie XIX a. pabaigos - XX a. pradžios Aukštaitijos, Žemaitijos, Mažosios Lietuvos liaudies kultūrą, iš save studijų kruopščiai parengė būsimų spektaklių repertuarą. D. Mataitienė giliinosi į šiu regionų anolaičio žmonių buiti, papročius, elgseną, aprangą ir jų dvasinio pasaulio tradicijas. Ji atkūrė spektaklių dalyvių (aktorių) tipą per subtilių pajauistas to meto tradicijas su tokiu kostiumu autentiškumu, kad žiūrovams tiesiog užgniauždavo kvapą iš susižavėjimo ir nuostabos. Tuo pačiu metu ji drauge su Mataičių idėjos remėju, tada Liaudies buities muziejaus direktoriu M. Vytautu Stanikūnu ėmėsi milžiniško darbo – įrengti Rumšiškėse klojimą (pirmiausia reikėjo jį pastatyti), kuriame vyktų spektakliai, primenantys XIX a. pabaigos - XX a. pradžios klojimų teatro vaidinimus. Kai Mataičiai klojime rodydavo spektaklius, į Rumšiškes plūsdavo žmonės iš visos Lietuvos. Šie pasirodymai sovietų Lietuvosje buvo tikras dvasinio atgimimo stebuklas. Žiūrovų vaizduotę veikė dainavimas, vaidyba, muzika, apranga – ta neapciupiamā tautos tradicijų dvasia, kuri glūdėjo kiekvieno lietuvių viduje. Spektakliai sukėlė žmonių siejas. Vaidinimus lydėjo ovacijos, džiaugsmo ašaros, suvokimas, kad lietuviybės neužmušė jokie komunizmo statytojų kodeksai ir į žmonių galvas kalami sovietiniai stereotipai.

P. Mataičio parengti scenarijai turėjo aiškią kryptį – gaivinti istorinę atmintį, neleisti užmiršti, kas esame:

maža ir sykiu savo kalba bei kultūra didi tauta. Turiu galvoje ne tik žiūrovų euforiją sukėlusius „Scenos vaizdelius“ (1978), bet ir vėlesnius pastatymus, ypač po teatro uždarymo (1990), kai per Lietuvos miestus ir miestelius, jų kultūros namus ir net bažnyčias keliavo Mažosios Lietuvos dainų, sakmų, legendų, apeigų spektaklis „Didžiam kiematy“ ir lietuvių laisvės kovų *apeiginiai* by-

lojimai („Purvynai rūdynai“, 1994), „Ir kelsis vėl iš tavo kraujų Lietuva“ (1997), „Ko palinko žilvičiai prie kelio“ (2004). Išgai Mataičių teatras buvo gyvastingas...

Ko issigando nepriklausomos Lietuvos pirmosios Vyriausybės atstovai, be jokios priežasties uždarę Lietuvių folkloro teatrą? O gal buvo tiesiog abejingi, kaip ir dėl tautinės mo-kyklos koncepcijos, kurią sukūrė

Lietuvių folkloro teatro mitologinių sakmų naktinis lauko vaidinimas „Nukrėskime rasą apie rugių lauką“ 1987 m. (P. Mataičio dramaturgija).

puoselėjo Laimutė Tupčiauskienė ir prof. Meilė Lukšienė. Šiandien matome, jog šioje srityje pasėjus vėjā tenka pjauti audrą... Kosmopolitinės marginalijos užvaldė Lietuvos dvasinę erdvę. Tikėkime, kad laikinai. Tuo džiugiau, kad pagaliau po dvi-dešimties metų D. ir P. Mataičiai buvo ivertinti Nacionalinė kultūros ir meno premija – už lietuvių folkloro gelmių atskleidimą Lietuvai ir pasauliui; liaudies tradicijas bei šiuolai-kinės scenografijos darną.

Šio teksto autorė sumanė pakalbinti abu Mataičius, pateikdama jiem po keletą klausimų.

Povilui Mataičiui:

– Kas jus pastūmėjo būtent prie sutartinių, o ne prie kitų lietuvių liaudies dainų? Sudėtingas polifoninis atlikimas ar tai, kad iki tol jomis nesidomėjo jokie folkloriniai ansambliai?

– Aš, kaip ir kiekvienas pašaukimą pajutes jaunas žmogus, buvau kūpinas įvairiausiu sumanymu ir užmoju. Studijuodamas chorinio dirigavimo skyriuje, šalia savo specialybės dalykų domėjausi muzikinės kūrybos naujovėmis ir joms kontrastuojančia senovine muzika.

Turejau dar vieną aistrą – gilinaus i Lietuvos istoriją, įvairiausiai taurės kultūros paveldą. Nuoširdžiai tikėjau lietuvių kalbos, kultūros senumu ir savitumu, neprarasdamas vilties, jog kada nors bus surastas arba kaip nors kitaip atkurtas mūsų tautinis epas. Sutartinės kaip tik ir buvo arčiausiai mano tuometinių ieškojimų. Tada apie folklorinius ansamblius net nekalbėta. Žinojome tik „Kupiškėnų vestuves“.

Dabar, kai iš laiko perspektyvos labiau įsigilinau į „Instrumentinės, šokamosios, dainuojamosios sutartinės“ programos struktūrą ir dvasią, matau, jog jau tada buvo užprogramuotas visas Lietuvių folkloro teatro kūrybos keliais, kuri labai taikliai yra apibūdinęs Krescencijus Stoškus, pavadindamas jį „teatru, sakralizavusiu istorinę ir paprotinę tradiciją“ (K. Stoškus. *Kultūros barai*, 2004 m., Nr. 10, p. 43).

Repetuoti su aktorėmis Valstybiniai jaunimo teatre pradėjau 1967 m. rugpjūtį. Nuo pat pirmųjų dienų mūsų darbas buvo viešas, ir apie ruošiamą repertuarą mieste sklidė kalbos. K. Stoškus teisingai pastebi, jog „apie jį kalbėjo visi savo kultūrinį angažavimasi jaučiantys žmonės...“ (ten pat). Visiems buvo žinoma, kad ruošiamos ne atskiros dainos, o vieninta sutartinių programa.

– Ką jaučiate, kai buvo juridiškai įteisintas Lietuvių folkloro teatras, mūsų meno padangėje unikalus reiškinys, kuris labiausiai sužydėjo Klojimo teatro Rumšiškėse laikais? Kas iš aukščiausiuų tuomečių institucijų (CK, Kultūros ministerija) padėjo išsilaidyti nykių sovietmečiu (juk buvo brežnevino sėstingio metai)?

– Pirmojo viešo pasirodymo 1968 m. balandžio 13 d. atgarsiai vi suomenėje, matyt, buvo tokie stiprūs, kad visiems staiga pasidarėme labai reikalingi. Tačiau iki Klojimo teatro Rumšiškėse dar laukė ilgas keliais, kurio trumpai nenupasakosi.

Nukelta į 4 p.

Nepaprastai paprastas stebuklas

Atkelta iš 3 p.

Nuo pat pradžių pati nuoširdžiausia ir autoritetingiausia mūsų darbo rėmėja buvo etnomuzikologė Jadvyga Čiurlionytė. Po pirmojo koncerto sulaukiau jos telefoninio skambučio. Kvietė užeti. Prisipažino sumanusi susitikti su Lietuvos kompozitorijų sajungos pirminknu Eduardu Balsiu ir paprašyti leisti surengti mūsų koncertą Vilniaus kompozitorijų namuose. Koncertas sukelė platū atgarsį. Kompozitoriai ir muzikologai mūsų ieškojimams ir atradimams skyrė daug dėmesio.

Apie bėdas Kultūros ministerijoje visada kalbėdavausi su Meno reikalų valdybos viršininku pavaduotoju V. Indrikoniu, o jis vėliau referuodavo ministrą L. Šepečių. Buvau paprašytas savo sumanyimus išdėstyti rašti. Suprantama, paremti juridinio statuso neturincią ir niekam nepriklausančią kūrybinę grupę ministerijai nebuvu lengva. Tačiau po ataklai siekti ir lemtingo pokalbio su ministru sprendimas buvo rastas. 1969 m. mus informavo, kad kostiumų gamybai ir muzikos instrumentams išsigyti ministerija skiria dešimt tūkstančių rublių, kurie po Naujuosius metus būsių pervesti į Valstybinę filharmoniją ir per ją mes galėsime vykdyti rekvizito gamybą ir kt.

Taigi visus 1970 m. vyko mano surinktos „XIX a. pabaigos - XX a. pradžios Lietuvos etnografinių regionų“ (Aukštaitijos, Žemaitijos, Klaipėdos krašto) dainų, šokių, muzikos“ programos repeticijos, D. Mataitienės išstudijuotų ir parengtų kostiumų gamyba. Tų pačių metų sausio 11 d. Lietuvos valstybinės filharmonijos Didžiojoje salėje nuskambėjo dviene dalių koncerto premjera: pirmojoje atlikta 1968 m. pirmą kartą parodyta, dabar gerokai papildyta sutartinių programa, o antrojoje – ką tik baigta ruošti vėlyvojo folkloro programa.

1971 m. surengėme 21 koncertą, iš kurių bene svarbiausias – spalio 9 d. dalyvavimas VII tarptautinės muzikos tarybos kongreso (IMC) programoje ir koncertas P. Caikovskio salėje Maskvoje. Jau spalio 17 d., „Tiesoje“ publikuoti pasaulinio garsio muzikų vertinimai ir atsiliepimai apie mūsų pasirodymą. Tai leido tvirtciau pasijusti ne tik mums, bet ir mūsų darbo rėmėjams. Nors i Vilnių iš kongreso sugrįžome pripažinti ir ivertinti, kūrybinio darbo perspektyvos ir toliau buvo neaiškių. Višus Etnografinio ansamblio (taip tada vadinomės) dalyvius ribojo pirmaelis jų darbas. Apie ilgalaikės gastos negalėjo būti net kalbos.

Poetas Alfonsas Maldonis, tuo metinis Rašytojų sajungos pirminknu pavaduotojas, pasisiūlė susiartti dėl mano apsilankymo pas LKP CK Kultūros skyriaus vedėjo pavaduotoją J. Bielinį. Šis visus man rūpimus organizacinius reikalus patarė raštu išdėstyti LKP CK pirmajam sekretoriui Antanui Sniečkui. As, žinoma, tai greitai ir padariau. 1971 m. lapkričio 11 d. koncertavome Kompozitorijų namuose Vilniuje. Po koncerto Lietuvos kompozitorijų sajungos valdybos narai vieningai pritarė siūlymui sajungos vardu kreiptis į LKP CK, kad Lietuvos etnografiniam ansamblui būtų sudarytos sąlygos profesionaliai dirbti, toliau augti ir bresči.

Pagaliau, praėjus dvejims metais, kultūros ministro įsakymas pasirašytas ir buvęs Lietuvos etnografinis ansamblis 1974 m. ėmė veikti kaip LTSR liaudies buities

Lietuvių folkloro teatro mitologinių sakmių naktinis lauko vaidinimas „Nukrėskime rasą apie rugių lauką“ 1987 m. (P. Mataičio dramaturgija).

muziejaus Lietuvių folkloro teatras. Prasidėjo nauji trupės komplektavimo, repeticijų patalpų, transporto išsiųjimo, gastrolių organizavimo, tautosakos rinkimo, repertuaro kūrimo, vėliau Klojimo teatro statybos rūpesčiai. 1978 m. Rumšiškėse baigtai klojimo pritaikymo įrengimo teatro reikmės darbai. Tai buvo didžiulis ir alinančios darbas, kurį stoiskai įveikė teatro dailininkė D. Mataitienė. Ten 1978 m. vyko spektaklio „Scenos vaizdeliai“ premjera.

– Ar nujautėte, kad Lietuvai atgavus nepriklausomybę turėsite perėiti tikrus kryžiaus kelius (dėl patalpų, atlyginimų, teatro statuso ir pan.)? Kokios jūsų teatro naikini-

mo priežastys ir kaip ši faktą vertinate dabar, žvelgdamas iš kelioliros metų perspektivos?

– Buvome įprate daug, kantriai dirbtai ir pasitenkinti kukliu atlyginimu. Atgavus nepriklausomybę dažnas pateko į kitokią – piniginės prieklausomybę. Isakymą dėl Lietuvių folkloro teatro likvidavimo pasiraše pirmasis atkurto Lietuvos Respublikos kultūros ministras, atrodo, pats jauniausias naujai sudarytoje Vyriausybėje. Visomis išgaliémis siekiau atkurti teatrą. LR Seimo šventimo, mokslo ir kultūros komitetas net tris kartus ši klausimą sprendė teigiamai. Bet Kultūros ministerijoje teatro reikalas nuolat išklipdavo... Matyt, nemokėjau

naudų „žaidimo taisykliu“. Tačiau ir uždarius teatrą pastatėme keturis naujus spektaklius, surengėme per du šimtus pasirodymų ir dirbome, kol galutinai buvome iškeldinti iš anais laikais paskirtų patalpų.

– Paskutinieji spektakliai „Purvynai rūdynai“, „Ir kelsis vėl iš tavo kraujuo Lietuva“ – bylojimai apie nelengvą ir net herojiskai traigšką mūsų tautos istoriją, jos lemiją ir viltį – jums turėjo suteikti daug džiaugsmo, kad dirbtai ir kentėta ne veltui. Kaip jautėtės tada, ką jaučiate dabar, kai gyvenimo darbai įvertinti Nacionaline kultūros ir meno pre-mija?

– Apeginiai bylojimai „Ir kelsis vėl iš tavo kraujuo Lietuva“ bei bylojimai „Ko palinko žilvičiai prie keilio“ skirti partizanų laisvės kovoms išprasminti. Sie pastatymai pratesė ne stacionarių, o gastrolinių vaidinių praktiką. Jie rodyti daugelyje Lietuvos bažnyčių, taip pat miestų teatruse, kultūros namų scenose. Dar ir dabar prisimenu susikaupusių žiūrovų veidus, ašarotas senuocių akis.

Lietuvos Nacionalinės kultūros ir meno premijos paskyrimą abu su Dalia labai vertiname. Džiaugiamės, jog Lietuvai ir pasauliu buvome reikalingi.

Daliai Mataitienei:

– Kas jus nukreipė priešintis konformizmui net savo profesinės sėkmės, tiksliau, greitesnio pripažinimo, idėjų įgyvendinimo sėskai-ta? Šeima, mokytojai ar genetinis kodas?

– Meno keliais eina visi, kuriems tai lėmė prigimtis, kitaip sunku paaiškinti. Didžioji dalis kūrybiinių galimybių, nuostatų taip pat duotos ateinant į ši pasaulį. Be abejų, šeima, kurioje augi, tėvų žvilgsnis į gyvenimą, į vertėbes surukia pagrindą, į kurį tvirtai atsiremi ir atkakliai laikaisi. Tai būtina ir brangu. Na, o višus mūsų – meno kūrėjų – gyvenimas nelengvais priverstiinės ideologijos laikais be patikimo dvasinio pasaulio, savų įsitikinimų buvo neįmanomas. Betgi į kūrybą tam ir atėini, kad veržumeisi.

– Kokie sovietmečiu sukurti darbai buvo mieliausi? Folkloro teatro vaidinimai ar pastatymų įvairiuose profesiniuose teatruseose scenografijos ir kostiumų kūrimas? Kam daugiau širdies, sveikatos, be miegių naktų, fantastijos žybsnių attiadavė – Klojimo teatrui Rumšiškėse ar „Valdovui“, Marijai Stiuard“, „Giesmių giesmei“, „Lohengrinui“,

Morė. Spektaklio „Scenos vaizdeliai“ fragmentas. Iš Dalios Mataitienės parodos „Teatras 47. Retrospektiva“ LTMK muziejuje.

iki šiol taip ir neigvendintiems? Ar buvo labai skaudu dėl neišspildžiusių troškimų?

– Kai žvelgi į praėjusį laiką, apima jaunystės nostalgija. Be paliovos besiveržiančios idėjos, nesenanti energija joms įgyvendinti – tai ir yra džiaugsmo pilna būtis. Reikia pasakyti, iš tiesų aprépiamu placiūs ir įvairiapusiūs kūrybos barus. Viskas, ką dariau, man brangū, negaliu veiklos skirtysti pakopomis, nes nieko neėmiau šiaip sau, kaip dabar populiaru sakyt – dėl pinigų, ir atidavau visas jėgas, kad įgyvendinčiau tobulai. Tiesa, dažnai pritrūkdavo laiko pavalygti, bet tai niekis, o gal net buvo naudinga!

Klojimo teatro Rumšiškėse negaliu lyginti su jokiu kitu darbu, nes jis – unikalus. Tai buvo mūsų su Povilu lietuviybės priekelėmis neįtikėtinomis sąlygomis. Žvelgdami iš ne-mažo laiko atstumo kartais net patys negalime atsistebti išskirtiniu ataklaklumu, su kuriuo įgyvendinome viską, ką buvome tuo metu sumanę, o spektakliams net pasistatę klojimą. Malonu prisiminti mūsų spektaklius lankiusių publiką, kuri važiuodavo iš visos Lietuvos nežinia kiek kilometrų su šeimomis, svečiais, artimaisiais nesitikėdami klojime pailsėti ant minkštų, prabangių kėdžių. Ne kavinė čia viliodavo, o nusiteikimas ieškoti gėrio ir istorinės atminties.

Teatras uždarytas sulaukus laisvės. Tai pati skaudžiausia gyvenime valanda. Liko daug neigvendintų brangių idėjų. Šių dienų realybė užduoda labai painių klausimų. Jūsų paminėti spektakliai „Giesmių giesmė“ Akademiniame dramos teatre, „Lohengrinas“ Operos ir baletų teatre, deja, planuoti ir nepastatyti taip pat laisvoje Lietuvoje.

– Pakalbėkime apie vaizdotę, menininko fantaziją, kuri žiūrovui ar klausytojui primena magijos kerus. Ar tai duota prigimties, ar pasiekta atkakliai gilinantis į pasaulio meno vandenyno sroves? Ką jums reiškia magiškas skaičius – septyni?

– Menininkui fantazija būtina, o ji gal ir primena magijos kerus, nežinau. Tuo nesidomiu, bet palyginimais patinka. O pasaulio meno vandenynas – visada šalia. Turi su juo susipažinti, domėtis, tai ir be galio įdomu. Dar mokydamasi visada kiek įmanoma siekdavau gausinti savo žinias, nors jos buvo sunkiai prieinamos, o bet koks modernizmas – draudžiamas. Pažinimas padeda kurti savo pasaulį. Filosofinės knygos taip pat buvo šalia, nemažai jų net tévelių knygų spintoje. Iš kur atsirado skaicius septyni, jau tiksliai neatsimenu, bet jis kažkodėl labai tikro mano vizijai sukurti septynis paveikslų ciklus po septynis kiekviename. Tai iš dalies filosofinės minčių pagrindą turintis pasirinkimas.

– Liaudies tekstilės ornamentika įsiveržė ir į jūsų grafikos bei tapybos (o tiksliau, autorių technikos) sritį. Ar taip užkoduojate savo minčių, priversdama ir žiūrovą (žiūrėtoją, vertintoją) fantazuoti, mąstyti, gerbiti pačias brangiausias tautos vertėbes?

– Jei mano paveiksluose matote liaudies ornamentiką, tikrai negaliu jums pritarti. Tai, kad savo darbus vadinu ornamentinėmis struktūromis, visai nereiškia, jog jie susiję su liaudies tekstile. O mano studijos bei gilinimasis į liaudies kultūrą, kuri apima ir muziką su nuostabais sustartinių, ragų ar kanklių skambesi, giesmių lobiais, nors ir netiesiogiai, bet veiklė kūrybos kelią, idėjas, ir tai man visada bus brangū.

– Ko labiausiai gaila, kad nespėjote (nebuvo sąlygų, laiko) įgyvendinti? O gal dar suspėsite?

– Visą gyvenimą kūrybai aukojantį žmogų nuolat lydės liūdesys, kad per mažą laiko surasti tiek, kiek norėtum. Tai nieko negali stebinti, nes norai visada begaliniai...

Dalios ir Povilo MATAIČIU asmeninio archyvo nuotraukos

Eugenija ŽAKIENĖ

Kauno akademinių muzikinių scenų sezono pradžia buvo išpūdinėja ir išties šventiška – Filharmonijoje surengtas kelių koncertų ciklas „Muzika – tai amžinybė...“, o teatras pasiūlė Gaetano Donizetti operos „Liučija di Lamermur“ premjerą. Naują spektaklį kūrė muzikos vadovas ir dirigentas Julius Geniušas, pastatymo meno vadovė Dalia Ibelhauptaitė, režisierius Gediminas Šeduikis, dailininkas Andu Dumitrescu (Rumunija), kostiumų dailininkas Juozas Statkevičius, chormeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Pasaulinio masto operinis pastatymas į mūsų miesto teatrą išsiveržę ne pamazū, smulkiai žingsniukais, o išsyk – su vienais privalomais atributais. Visos jo sudedamosios dalys nepriekaištingos – ir per *bel canto* stilistiką save atradę solistai, ir paslankus, dainininkams „draugiškas“ orkestras, ir lakoniška, šiuolaikinėmis technologijomis pagrįsta scenografija, ir muzika besiremiant bei jos paveikumą gilinanti režisūra, ir „gimtoji“ operos kalba, ir švieslentė, ir – galų gale puiki muzikinė partitura! Siame G. Donizetti šedevre dera iš pirmo žvilgsnio nesutaikomos priesingybės – siaubingą istoriją vaizduoja nepaprastai žavi ir harmoninė medijija...

Spektaklis labai švarus ir stilinės. Režisierius valia kreipia klaušytouj dėmesį į muzikoje slypinčius prasminius momentus: ženklus, simbolius, užuominas, o vizualūs muzanscenu sprendimai juos dar labiau sustiprina. Nepaprastai paveikus dekoracijų lakonišumas, dominuojanti spalva, kurios fone atsiranda ryškių akcentų, ir kone svarbiausia vyksmo „pasakotoja“, aktyvi scenos dalyvė – šviesa. Per kelias akimirkas apsiplėtę žiūrovą visiškai pasikliauja pastatymo autorius, atsi duoda jų vaizduotei, patiria estetinį malonumą. Itin džiugu, kad naujam spektaklyje sušvito aktoriniai pagrindinių atlikėjų darbai, muzikiniame veikale išprastai tariant kiek mažiau svorio. Puikus ir išairiškai personažų atlikėjai – įtaigūs, dinamiški, gyvi: Edmundo Seiliaus *Edgardo* traktuotė dominuoja lyrika, Vaidas Vyšniauskas akcentavo jo atkaklumą ir garbę; išties sodrių ir tamsių spalvų savo personažui *Enrikui* nepagailėjęs Laimonas Pautienius; gležnų, nauji Gitanos Pečkytės *Liučija*, nepaprastos įtaigos kiekvienoje scenejoje savo *Liučijai* radusi Raminta Vaicekauskaitė. Neapleidžia išpūdis, kad visi artistai gerai supranta meninę visumą ir kiekvieną akimirką jos siekia. Choro scenos papildo veiksmą, įtampa nenuslūgsta, niekas neatsipalaudoja. Džiugu, kad būtent mūsų teatras išties pastatyti šią rimtą operą originalo kalba.

Rugsėjo 30 d. Modestas Pitrėnas paskutinį kartą stovėjo prie KSO pulto kaip vyriausasis dirigentas. Pirmoje programos dalyje jis dirigoavo operinę muziką (solistė Lilija Gubaidulina), antrojoje – Nikolaus Rimskio-Korsakovo simfoninę siuitą „Šehererezada“. Itin intrigavo galingas senokai skambėjusio instrumentinio kūrinio, kupino išvairių jausmingumo atspalvių – švelnumo, gaivalo, išradingumo, – atlikimas. Siujoje apstu solinių partijų, atskleidusį orkestro artistų virtuoziskumą ir muzikalumą, nestigo ir orkestrinio girdėjimo reikalausiu fragmentų. Šio kūrinio interpretavimas akivaizdžiai pademonstravo paaugusias KSO galimybes ir ištvermę. Koncerto išvakarėse kalbėjomės su Maestro, penkeilius metus lydėjusi mūsų miesto instrumentininkus į muzikos aukštumas, formavusius naują ansamblį išvaizdį ir repertuarą.

– *Su kokiomis mintimis žvelgia te į praėjusius penkerius metus?*

Muzikinio sezono akcentai

Scena iš operos „Liučija di Lamermur“. Martyno ALEKSOS nuotrauka

– Jie man buvo itin svarbūs ir ryškūs visomis prasmėmis – kaip muzikinių ambicijų, asmenybės, charakterio ir kantrybės pasitikrinimo laikotarpis. Manau, šis tarpsnis visapusiškai pasiteisino, esu labai dekingas tiems žmonėms, kurie matė mane prieš save, o orkestro vadovui Algimantui Treikauskui – ir už bičiulystę. Per tuos metus daug patirta – ir asmeniniame gyvenime, ir profesinėje veikloje, karjeroje. Atsirado Ryga (Latvijos nacionalinė opera – E. Ž.), daug išvykų į užsieni, kurias traktuočiau ne kaip trukdžius, o kaip mano profesionalumo garantą. Nemanau, kad dirigentas tobuleja sėdėdamas vienoje vietoje – kitaip nei orkestro artistai, kurie gali augti dirbdami su išvairiais dirigentais ar solista. Bet pastaruosius metus taip mažai būdamas Kaune pajutau, kad kolektyvui sunkiai stebitis ir išgyvendinti meninės ambicijas; orkestrui, ko gero, būtų naudinga turėti naują vyriausiąjį dirigentą, visada esantį šalia; aš tuo metu taip pat būsiu netoli. Linkiu, kad KSO artistai jaustisi laimingi eidami muzikiniu keliu, kad išgaudytų laisvės tobulėti – tai yra pagrindinė priežastis, dėl kurios aš traukiuosiu iš šio posto.

Manau, ir toliau čia lankysiuosiu. Jeigu kolektyvas norės, su didžiausiu malonumu grisių į Kauną diriguoti programas ne rečiau, nei būdavo anksčiau; tikiu, kad ir ateityje kurybiškai bendradarbiausime.

– *Ar jau žinoma, i kieno rankas perduodate Kauno orkestrui?*

– Atsakysiu „nežinau“ ne dėl to, kad būčiau geras diplomatas – tiesiog šiuo metu to niekas nežino. Orkestro sezonas panašus į „skundų ir pageidavimų knygą“, kurion bus išrašytos išvairių dirigentų pavardės. Žiūrėsime, kuris pretendentas (jų apie dešimt) ras geresnį kontaktą su atlikėjais, manau, pasirinksime tikrai to vertą. Galutinis sprendimas bus priimtas pavasario.

– *Ar atsirado daugiau laiko kitiems jūsų sumanymams?*

– Tokios placiros veiklos kaip pastarajį sezoną daugiau nenorėčiau. Persitempiau, suvokiau, kad vis mažiau muzikams galiu suteikti naudingos

informacijos. Dėl to nutariau apsisirboti kokybe. Sie metai laisvesni – ir tai mane džiugina. Turėsi keletą laisvų savaigalių, kuriuos tikiuosi skirti poilsisiu, vidinei darbai atkurti.

– *Gražiu jūsų atsisveikinimu su Kaunu tapo Giacomo Puccini operos „Kregždutė“ parengimas baimiamajam Pažaislio festivalio koncertui. Gal galėtumėte papasakoti šio pastatymo istoriją?*

– Idėją pasiūlė Edgaras Montvidas; ją čiupau kaip labai „skanų jauką“, tad, nors neprisidėjau prie idėjos genės, aktyviai dalyvavau ją realizuojant, renkant dainininkų sudėtį. Buvo labai malonu dirbti su tokiais stipriais vokalistais: atrodė, tarsi *Edgarui* tą muziką Dievas sukūrė, o *Magdės* vaidmens atlikėja – tiesiog puiki, artistiška, galinti didžiuotis savo pasiekimais tiktra *pučinistė* Elaine Alvarez (JAV). Veikalus nuskambėjo vertai, nepaisant kai kurių objektyvių problemų. (Sakau ir sakysiu, jog tokio žanro muziką reikėtų atlikti uždarose erdvėje, lauke ji netenka jautrumo, pustonių, atspalvių, ypatingos atmosferos.) Dėkoju likimui už tokią dovaną, esu tikras, jog šis

projektas buvo itin naudingas orkestrui, jaučiu, kad repeticijų metu kolektyvas paaugo.

...Kadangi prakalbome apie G. Puccini, paklausiau Maestro apie šio autoriaus vietą jo paties repertuarė; pasirodo, „Kregždutė“ padiriguota po „Turandot“ ir „Triptiko“ Latvijos nacionalinėje operoje. Nesenai mano pačios Rygoje matytas „Triptikas“ tapo vienu įsimintiniausiai vasaros meninių patyrimų, muzika ir vaizdiniai iki šiol išliko atmintyje. Spektaklis unikalus viši pirmą dėl to, kad vieno vakaro metu skamba trys užbaigtos vienaveiksmės operos, kurias pats autořius sudėjo į trių dalių formas vyksmą. Dramatiškas, tamsokas, kiek mistiškas „Apsiaustas“ („Il Tabarro“), veikla kraštutinės skausmo išraiškos, sunkiai pakeliamo liūdesio kupina „Sesuo Andželika“ („Suor Angelica“) ir juokingas „Džanis Skikis“ („Gianni Schicchi“). M. Pitrėnas – šio veikalo dirigentas ir muzikos vadovas. Jo diriguojamas orkestras patogiai akompanavo dainininkams, vedė nenutrūkstamą dramaturginę liniją, dažnai atliko „balso už kadro“ funkciją;

vokalinės partijos buvo parangtos stulbinamai (tą vakarą dainavo Kosma Raneras iš Norvegijos, Liene Kinča, Andris Ludvigas ir kt.), režisierius Viesturas Kairišas ne tik išryškinė kiekvienos operos savitumą bei žanrijį pagrindą, bet ir rado įdomių šiuolaikiškų atspalvių. Manyčiau, kaimynams latviams spektaklis nusisekė nepriekaištingai; spauda rašė, kad tokiai ovačijų, kokių susilaukė „Triptiko“ premjera, Rygos teatras senokai negirdėjo.

Tėsdama pokalbij, klaušiu apie operą.

– *Ar galima sakyti, kad ir jūs – pučinistas?*

– Taip, galime sakyti. Laikei bėgant mano sąraše atsiranda vis daugiau G. Puccini, kitų veržimo astovų operų. Ši sezona laukia jo „Bohemos“ premjera Latvijos nacionalinėje operoje, kita sezona St. Galleno (Šveicarija) teatre statysiu labai artimos stilistikos Al-

fredo Catalani operą „La Wally“. Man ši muzika – ypatingas išgyvenimas. Repetuodamas su KSO mačiau, kaip pakylėtai ją griežė orkestro artistai, turbūt nujausdami, kad ji tiesiog atsiliepia, „rezonuoja“ mano širdyje. Beje, ateinanti sezoną laukia ir kitokie veikalai: Rygoje – Piotro Čaikovskio „Mazepa“, retai statomas neeilinis ir kontroversiškas sumanymas, St. Galleno teatre – Ricardoo Strausso „Salomėja“, Varšuvos didžiajame teatre – Igorio Stravinsko šedevras, opera „Lakštingala“.

– *Opera jau dominuoja jūsų šiuometiniame repertuarė?*

– Jau trečią sezoną diriguoju gerokai daugiau operinės nei simfoninės muzikos. Tai ir gerai, ir blogai. Kartais pasiūlgstu gynojo simfonizmo, gyno garso, neatmiežto poližanriškumo, polisluoksnį. Visgi darniai, subtiliai griežiantis simfoninius orkestras – neįkainojama vertybė, prie kurios norisi prisiliesti. Beje, šiemet daug dėmesio skirsiu į kameriniams orkestrams – ko gero, su jais ši pusmetį dažniausiai koncertuoju. Diriguosiu penkias programas su Lietuvos kameriniu, bus koncertų ir su Klaipėdos orkestru. Kamerinės muzikos atlikimas man panašus į savęs patikrinimą – ar tebejauci pulsa, ar tebemoku paaiškinti smulkiausias muzikos detalių. Juk kuo mažesnis muzikų kolektyvas, tuo daugiau išgaunama niuansų, jautrumo, subtiliumo.

– *Keli žodžiai apie dabartinių Kauno orkestrą – ar jaučiate, kuria linkme jis pasikeitė per tuos metus?*

– Negaliu būti objektyvus, nes nežinau, ar tai, kas atrodo svarbu man, taip pat svarbu orkestrantams. Atsisukdamas atgal suvokiu, kad mažai naudojau orkesto formavimo principų. Stengiausiu realizuoti pats ir per tai šiek tiek kreipti juos. Tačiau dabar suvokiu, kad reikėjo daugiau laiko skirti metodinei formacijai, jos pasigendu. Aišku, KSO, skaičiuojantis šeštą sezoną, yra jaunas kolektyvas, be to, jis žengia į sudėtingą etapą. Pirmus penkerius metus muzikams pakako vidinio motyvo, entuziazmo, jaunatviškumo, ambicijų; antras penkmetis – bandymas rasti savo kelią, „prijaukinti“ rutiną geraja prasme, surasti būdų egzistuoti. Šalygos išgyventi antrą penkmetį nelengvos – suprantu, kad dabartiniame muzikų etape bus sunkūs momentai, tad nuoširdžiai linkiu jiem polėlio. Laisvėjimas – ilgas procesas...

Atsigréždami į prabėgusius metus pastebime, kad griežiant mūsų miesto muzikams jaučiasi Maestro skiepytos idėjos – nebegirdėti (ir nematyti) tam tikro sausumo, atsiribojimo nuo skambančios muzikos. Diriguojant M. Pitrėnui scenoje ir salėje tarytum sklando gerų ir stiprių emocijų koncentratas. Tad pats pirmasis dirigento palinkėjimas KSO, išsakytas 2006 m. („kad muzikantas atrastų muzikavimo džiaugsmą“), jau išsipildė.

O tarp ryškiausių kultūrinijų įvykių, susijusių su M. Pitrėno era, paminiėčiau pirmos nacionalinės operos M. Petrusko „Birutė“ atlikimą, kelių kompaktinių plokštelių išrašus, koncertus Vilniuje su puikiais solistais (obojininku Francesco di Rosa, smuikininku Pavelu Bernmanu, pianiste Guoda Gedvilaitė) ir Vilnius publikos pripažinimą. Be to – užsimezgusius kūrybinius ryšius su latviais, koncertus su jaučiais menininkais – išeiviais iš Lietuvos, laipsniškai repertuaro romančinimą ir galų gale G. Mahlerio simfoninių fragmentų atlikimą – kaip savotiška nubréžto kelio pabaiga, kaip išsūkį. Manykime, kad kiekviena pabaiga tėra nauja pradžia.

Modestas Pitrėnas.
Edmundo KATINO nuotrauka

Fotografinės poetikos simbolika skaitmeninės technokratikos labirintuose

Jonas KAUNIETIS

Po pirmojo antplūdžio – informacijos sklaidos apribojimai

Pirmasis tarptautinis fotofilmų festivalis „Stop frame“, vykęs prieš metus M. Žilinsko dailės galerijos kino salėje, tesutalpino pusę žiūrovų. Konkursinių filmų peržiūros metu buvo užimtos visas kėdės, net perėjimuose neatsirado vietos nukristi obuoliui – publika sėdėjo tiesiog ant laiptų ar grindų, o dalis vėliau atėjusių liko už salės durų. Todėl antrojo tarptautinio medijų ir fotografijos filmų festivalio „Stop frame“ organizatoriai – Kauno jaunimo žiniasklaidos centras ir Kauno moksleivių techninės kūrybos centras – šiai meitas ėmėsi atsargumo priemonių. Pusei pernai kviestų švietimo ir kultūros ištaigų nebuvu siunčiami kvietimai į renginį. Per pastarųjų metų panasių renginių organizavimo praktiką išryskėjo įdomi tendencija: didmiesčių jaunimas kur kas vangiau už regionų miestelių gyventojus dalyvauja kultūros renginiuose. Ši kartą nukentėjo Kauno rajono fotografijos entuziastai, tačiau žiūrovų susirinko tiek, kiek salėje buvo sėdimų vietų.

Prologas fotofilmų kūrybos elementoriui, arba kas yra fotofilmas

Atsakymą į klausimą „Kas yra fotofilmas?“ reikėtų pradeti nuo klausimo „Kas yra naujuju medijų menas?“ Šią savoką galima apibūdinti taip: tai menas, kuriam kurti naudojamas šiuolaikinės skaitmeninės technologijos. Prie jų priskiriamos kompiuteriai, informacijos ir komunikacijos technologijos, skaitmeninės programos, virtualios arba mišrios aplinkos ar garso inžinerija. Jie yra naujos menininkų kartos teptukai ir rašikliai.

Naujadarbas „fotofilmas“ reiškia tarpdisciplinario meno kūrinį, kuriamo skaitmeninėmis technologijomis siejamos įvairios menų rūsys: fotografija, muzika, literatūra. Tradicinėje fotografijoje užfiksuoja viena aki-mirka, o fotofilmе iš daugelio atskirų kadrų sukuriama dinamiškas mini siužetas – fotopasakojimas su garsu ir / ar tekstu. Jei pilno metražo intelektualų vaidybinių filmų palyginsime su romanu, tai kokybišką ir užbaigtą fotofilma reikėtų prilyginti eileraščiui.

Esiminis skirtumas tarp tradicinio kino ir fotofilmu

Tradiciiniame kine vyrauja veiksmas. Žiūrovų dėmesys priklaustomas regimaisiais aspektais, įvykių eiga, pagrįsta materialaus gyvenimo sampratos dėsniais. Žmogaus emocijos žadinamos metafizinių veiksnių pagrindu.

Fotografijos filmų dominantė – dvasinis pradas, jausminis aspektas. Fotofilmas, kaip ir eileraštis, nereikalaucha chronologinės, nuoseklios įvykių eigos. Jame emocinius išgyvenimus stiaprina kūrinio metu besitęsianti subalansuota nuotaika, efemeriski pojūciasi.

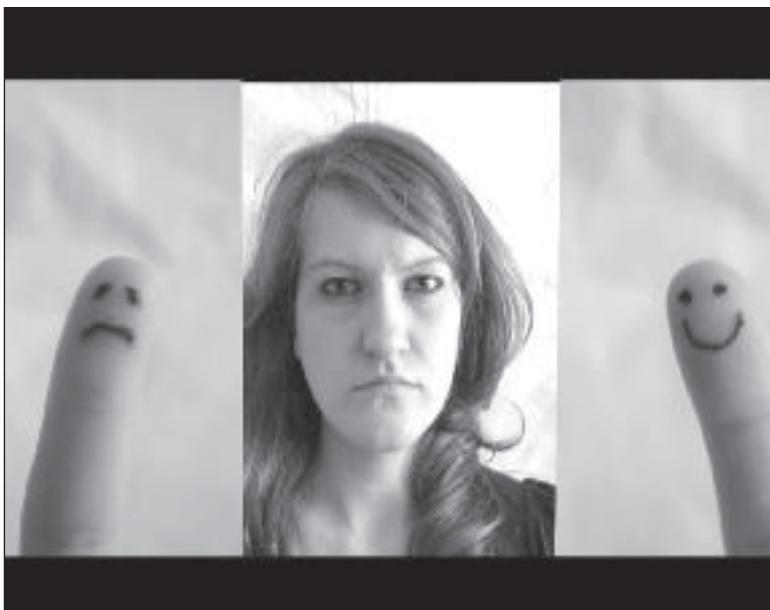
Abiejų ką tik minėtų meno rūšių kūrybai naudojami tapatūs gamybos įrankiai: kameros vaizdai fiksoti ir modernios šiuolaikiškos technologijos audiovizualinei medžiagai montuoti – kūrinui apibendrinti. Kine del-

Ramunė BARTUSEVIČIŪTĖ. „Šalta“.

Aleksandra SNIEŽEK. „AnimacijaOlaSnizek“.

Eglė BARTUSEVIČIŪTĖ. „Galvos draugužiai“.

itin greitos (24 kadrų per sekundę) vaizdų kaitos žiūrovas nejaučia atitrūkimo nuo tikrovės. Fotofilmės suleltintas kadrų pasikeitimai sukuria papildomų išpūdžių, palieka laiko pamastymams, suteikia savo žavesio bei romantikos žiūrovui ir papildomų saviraiškos priemonių kūrėjui.

Prieistorė ir pasekėjai

Pirmojo tarptautinio fotofilmų festivalio „Stop frame“, vykusio prieš metus Kaune, vertinimo komisijos pirmininkas, fotografijos ir kino kritikas Skirmantas Valiulis reziumavo, kad „prie fotofilmo kūrybos pradininkų galima priskirti XIX a. pavai-gos eksperimentatorius, kurie mėgino žirgo, paukščio ar žmogaus judejimą pagauti fazėmis. XXI amžius į tokius senus eksperimentus atsigrežia, ieškodamas naujos erdvės medijoms, o ypač tarpmedijiniams ryšiams.“

Fotfilmo etalonu galima laikyti Jūratės Samulionytės filmą „Nerutina“ (2007 m.). Filmo trukmė – 15 minučių. Jam sukurti buvo padaryta apie 80 000 fotokadrų. Kūrinys pelyntai įvertintas daugelyje kino festivalių mūsų šalyje ir užsienyje. Anksčiau pasaulyje per metus buvo sukuriamas tik keletas tokio pobūdžio filmų, tačiau pastaruoju metu situacija gerokai pasikeitė.

2009 m. Jachtklube prie Kauno marių surengtas pirmasis tarptautinis fotofilmų kūrybos seminaras-pleneras, į kurį susirinko 70 dalyvių. Analogiskame antrajame seminarėje toje pačioje aplinkoje šiu metų birželio

mén. dalyvavo jau 115 klausytojų iš Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Baltarusijos, Rusijos ir Ukrainos. Kauniečių inicijuota veikla siemet sulaukė pasekėjų. Plenero metu sukurti fotofilmai prieš dvejus metus pristatyti ir ovačiomis įvertinti tarptautiniame jaunujių fotografų plenere „Muziejiniai susitikimai su fotografija“ Lenkijoje, Melno mieste. Cia šiu metų rugpjūtį pirmą kartą surengtas tarptautinis „fotokastų“ (taip lenkiškai vadinti fotofilmai) kūrybos pleneras, kuriamo dalyvavo 40 kūrėjų iš 5 šalių.

Siek tiek statistikos

Antrajam tarptautiniam medijų ir fotografijos filmų festivaliui „Stop frame“ darbus pateikė pusantro šimto kūrėjų iš Latvijos, Lenkijos, Baltarusijos, Rusijos, Ukrainos, Slovėnijos, Vokietijos ir įvairių Lietuvos miestų. Filmus pristatė pavieniai autoriai, kūrybinės grupės, jungtinės tarptautinės komandos. Ypač aktyvūs buvo studentai. Festivalio organizatoriai padėkomis apdovanoti studentus konsultavę ir jų darbus atrinkę Šiaulių universitetu Menų fakulteto dekanas doc. Vytautas Žalys, Vilniaus dailės akademijos Fotografijos ir medių meno katedros doc. Audrius Mickevičius, Vytauto Didžiojo universitetu Menų fakulteto Šiuolaičių menu katedros specialistė Laima Penekaitė, Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos Dizaino fakulteto Fotografijos technologijų katedros vedėja Regina Kubertavičienė ir Kauno moksleivių techninės kūrybos

centro Meninės fotografijos studijos vadovė, mokytoja ekspertė Tatjana Kuzmina.

Iš daugiau nei 100 festivaliui pateiktų kūrinį trečdalį sudarė tradiciniai vaidybinių, dokumentiniai arba animaciniai filmukai. Festivalio konkursinėje programai atrinkta tik ketvirtadalis darbų, koncentruojant dėmesį į tokius kūrinius, kuriuose dominoja medijiniai eksperimentai. Gauta nemažai elementarių „slide show“, kuriuose be jokios gilesnės prasmės rodomas gražių fotoavizdelių rinkinys su fone grojančia populiaria muzika. Tokie filmai neatitiko griežtos atrankos kriterijų. Konkursinėje programoje žiūrovams parodyti 26 geriausių dalyvių darbai, suskirstyti į dvi kategorijas pagal amžių: iki 19 metų (imtinai) ir per 20 metų (imtinai).

Festivalio konkursinės programos žiūrovams suteikta galimybė būti ne vien pasyviems stebėtojams, tačiau ir patiens vertinti dalyvių darbus. Jie reikėjo išrinkti po tris geriausius filmus kiekvienoje kategorijoje. Aktyviausieji ne tik pažymėjo išpūdingiausius darbus, bet vertinimo kortelėse paliko ir pastabų arba žaismingų komentarų, pasiūlymų bei palinkėjimų filmų kūrėjams.

Fotografinė poezija ir kas paslepta tarp kadrų

Žiuri komisijos pirmininkas, fotomenininkas Romualdas Rakauskas, jau antrus metus vertinantis festivalio darbus, atkreipė dėmesį į išslepintą žanrą, stilių ir metodų įvairovę. Apibendrindamas filmų programą fotografijos veteranas akcentavo, kad pagrindiniai vertinimo parametrai – ne platus skaitmeninių technologijų pritaikymo spektras, o autoriaus gebėjimas perteikti žiūrovui individualias emocijas ir nuotaikas, parodyti kūrybinės minties gilumą kartais pačiais elementariausiais būdais – „viskas, kas genialu, yra paprasta“. Tai patvirtinė profesionali vertinimo komisija, kurios nuomonė mažai kuo skyrišsi nuo žiūrovų balsavimo rezultatų. Pirmosios vienos laimėtojos Eglės Bartusevičiūtės filme „Galvos draugužiai“ néra sudėtingų triukų ar skaitmeninio programavimo subtilybių. Filmo metu į žiūrovą žvelgia susirūpinusi, savo problemose paskendusi asmenybė. Dėmesys koncentruojamas ir situacija sustiprinama naujodant balą foną ir į kadrą šalia statiską, beveik nesikeičiančio merginos portreto įtraukiant du papildomus paprastus elementus: pirštus su nupaišytais ant jų veidukais antipo-

dais. Vienas, simbolizuojantis blogiausias pesimistinės mintis, pozuoja nejudėdamas, kaip ir pagrindinė filmo herojė, o kitas neriasi iš kailio ir, bandydamas pralinksinti kadre esančius draugus, nekantriai spurda ar net apsiverčia žemyn galva. Šis kūrinėlis – beveik filosofinis išvedžiomas, kuriame moralas paliekamas tarp eilucių kaip ir daugelyje poezijos kūrinii.

Antraja vieta įvertintos Aistės Mažeikytės animuotame filme „Atgiję Katsushikos Hokusai paveikslai“ jaučiamas didelis autorės noras pažinti rytišką kultūrą. Skambant Ricko Wakemano melodijai „Mount Fuji by Night“ iškyla egzotiška Japonija su tradiciniais eilinių žmonių būties motyvais. Rytiška simbolika užburia poetinius vaizdais. Norėtusi ilgiu medituoti filmo autorės pasiūlytu ritmu, tačiau siužetas baiminges (greičiausiai sąmoningai), kai dar norisi alsuoti sodriu rytišku koloritu. Trečioji laureatė, Lenkijos studentė Aleksandra Sniežek, filme „AnimacijaOlaSnizek“ pati veikia mažai įvairių išorinių veiksnių ar objektų. Studijinėje aplinkoje patiriamas išgyvenimų škvalas. Elementarūs būtiniai daiktai – kompiuterio pelė, rankinis laikrodis, telefono įkroviklis, elektros laidų raizgynis, plaukų džiovintuvas, virtuvinis plaktuvas – įsuka filmo herojė į pojūčių ir išbandymų verpetą. Linos Pranaitytės videoopermanse „Būsenai: asmenybės susidvejinimas“ žiūrovas įtraukiamas į pažinimo veiksma, praplečianti jo išgyvenimai. Filmo herojė – besibaškanti asmenybė, sprendžianti iškilusius vidinius konfliktus ir dvejopai išreiškianti savo jausmus – vienu metu rodomas dvi skirtinės autorės būsenos. Bėda, kad filmas per daug ištestas. Specialiuoju prizu už kūrybiškumą apdovanotas Dovilės Bučinskaitės darbas „Uždaryta vasara“ nostalgiskai alsuoja prabėgusios vasaros nuotaikomis.

Stebint filmą pajuntamas laikinas žmogaus ir gamtos ryšys, prarandamas dėl neišvengiamo, racionalaus urbanistikos dominavimo. Autorei gaila netekti trapaus vasaros akimirkų grožio. Norima jų išsaugoti, todėl gamtos prieglobstyje surinkti prisiminimai simboliskai užkonseruojami trilitriniam stiklainyje. Maloniai nuteikė operatorės neįprastai parinkti rakursai, puikiai tiko liaudiškus motyvus atkartojant ir ilgesio pojūtį stiprinant „Ratuto“ melodiją.

Nukelta i 7 p.

Realybės ir abstrakcijos dermė

Artūras ARTAS

Lapkričio 4 d. Irenos Mikuličiūtės galerijoje buvo pristatyta dviejų dailininkų, akademikų bei bičiulių Rimvydo Mulevičiaus ir Edmundo Brazauskos darbų paroda. Tačiau apie būsimą ekspoziciją kalbėjomės ir su darbų kūrimo procesu susipažinome R. Mulevičiaus dailės dirbtuvėse Kauno senamiestyje. Ten sutikome ir šio menininko parodos oponentą – E. Brazauską.

„Parodos idėja labai paprasta: mes esame du dėstytojai, profesoriai. Edmundas dėsto realybės ir abstrakcijos kursą ISM Vadybos ir ekonomikos universitete, o aš – piersimą Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultete. Mūsų fakultetai jau kelelius metus bendradarbiaują, todėl nesenai buvome surengę bendrą studentų darbų parodą. Tada ir pamanėme, kodėl mes, seni liūtai, negalime savo darbų parodysti?“ – apie parodos gimimo idėją pasakojo R. Mulevičius.

Menininkas pakvietė į antrą dirbtuvį aukštą, kuriame ir tapyti parodai skirto darbai. Sukurtieji pristatyti prie sienos, o dar nebaigtu pasklidę po erdvę, laukia spalvu ir finalinio teptuko prisilielimo. Pastaruoju trejus metus R. Mulevičius nemažai tapo, tačiau plačiajai visuomenei yra geriau žinomas kaip grafikas bei vitražistas. Menininkas sukūrė daug vitražų ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje: Norvegijos, Vokietijos bei Prancūzijos bažnyčiose, pastatų interjeroose. Surengė keletą personalinių plesimo ir tapybos parodų.

R. Mulevičiaus ekspozicija stebina fiksuojamų realybės objektų įvairove – miške aptiktas paukščio lizdas, kaime rasti suirė šeško palaiakai, varlė žolėje, kaimo trobos langas ar Žaliakalnio chasių sinagogos, šalia kurios menininkas ilgą laiką gyveno, fragmentas. Daugelį gamtos momentų praėjusių vasarą autorius užfiksoavo Džukijoje.

Be gamtos ir miesto fragmentų, R. Mulevičiaus ekspozicijoje randame ir portretų seriją. Tai gerai pažįstamų kultūros veikėjai: poetas

Dailininkai Rimvydas Mulevičius ir Edmundas Brazauskas.
Irenos Mikuličiūtės galerijos archyvo nuotrauka

Gintaras Patackas, akvarelininkas Osvaldas Jablonskis ir skulptorius Evaldas Pauza. Klasikine technika – lesiuotės būdu – atliki portretai akį traukia fotografiškumu, kompozicijos sprendimais, šviesotamsa bei realistinio momento raiška.

I tapytojo O. Jablonskio ir skulptoriaus E. Pauzo asmenybes R. Mulevičius pažvelgė netikėtu rakursu. O. Jablonskio atvaizdas nutapytas prislopinant spalvas ir ryškinant tekštūrą. Fotografiškas portretas, dailininkas jamžintas bresoniškaja lemiamas akių maniera, tarytum prieš imdamas teptuką šildytusi sušalusias rankas. Darbas įdomus dėl netradicinio kompozicijos sprendimo: objektyvo distorsijos patemptas vaizduojamojo veidas – lyg pagrindinis didelio kūrinio fragmentas. Tačiau tame yra visi svarbiausi elementai, apibūdinantys menininko asmenybę: patirtį liudijančios raukšlės, susimąstęs žvilgsnis, tapančios rankos.

E. Pauza vaizduojamas iš nugarios. „Praplikęs skulptoriaus pakaušis atitinka dabartines madas – plikai šiandien visuomenėje svarbiausi, o ilgaplaukiai hipiai jau seniai nebemadingi“, – su šypsena tokį vaizdavimo pasirinkimą komentavo menininkas. Darbai atliepia R. Mulevičiaus *credo* – filosofo ir teologo Šv. Augustino žodžius: „Ne-

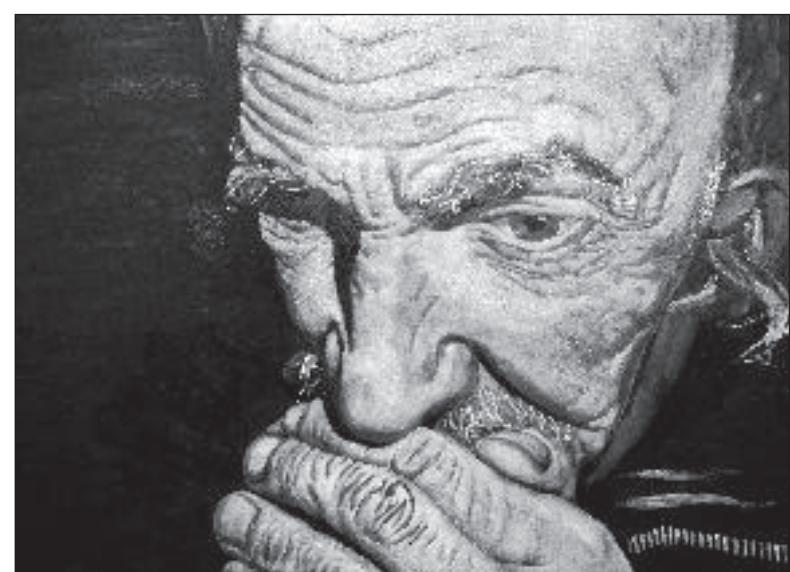
klaidžiok lauke, grįžk į savo vidų: žmogaus viduje gyvena tiesa.“

Abstrakčiai parodos dailiai atstovaujantis E. Brazauskas oponuoja realistiniams kolegos darbams. Nors dailininkas daug dirba enkaustikos, knygų iliustracijos, sieninės tapybos, interjerų ir plakato srityse, šioje parodoje pristato tapybą. „Kai pamačiau Rimo kūrinius, nuspindžiau tapti jiems kontrastuojančius paveikslus, kad nebūtų paralelių. Mano darbai – tai patologiniai, iš minimalizmo kile spontaniški vaizdiniai“, – pasakojo E. Brazauskas.

Darbų vaizdai, formos ir nuotainės daugiausiai atklydė iš sapnų. Tai – realybės abstrakcijos. „Būna, pabundu naktį krečiant vaizdiniams. Tada nedelsdamas bandau juos užfiksuoti drobėje. Nenaudoju teptuką – tapau mentelėmis“, – teigė kūrėjas.

Paveikslams būdingas ypač grubus mentelės brūkšnys, dažų gausa. Nuotaika perduodama spalvos bei formomis.

Kitame kūrinyje „Versalis“ spalvos, potėpių bei formos pasakoja įdomią istoriją, kurią kiekvienas stebėtojas gali savaip interpretuoti. Tamšios, niūrumą perteikiančios spalvos išblaškomos intriguojančiu geltonu gyvybės ir laimės potėpiu. Moters figūros linijų fragmentai ir tarsi be-

Rimvydas MULEVIČIUS. „Osvaldo Jablonskio portretas“. 2011 m.

Edmundas BRAZAUSKAS. „Versalis“. 2011 m.

sisukančios, lūžtančios ar plyšančios formos sufleruoja apie meilės ir kančios grumynes. Gal kam nors Versilio parketas buvo per slidus?

Visai kitokias nuotaikas spinduliuoja darbas „Haliucinacija“. Ramyždra spalva ir neįpareigojantis geometrinė formų rebusas dvelkia W. A. Mozarto muzikos lengvumą. Vaizdiniai, ikvėpti sukrėtimu ar palaimos momentų, atsidūre ant drobės gali būti traktuojami kaip savotiška menininko terapija – išsi-

kalbėjimas, pasidalijimas mintimis ir jų perkėlimas į fizinę materiją.

Ekspozicijoje nerasmus paralelių, tačiau dailininkų duetas kviečia žingsniuoti po realybės vaizdinių ir haliucinacių abstrakcijų erdvę, kuri, pasak menininkų, galėtų liudyti žmogaus akies ir minčių regimybę bei pasamonės išprovočius jausmus.

Parodą galite aplankytī lapkričio 4-14 d. nuo 12 iki 18 val., išskyrus sekmadienį.

mas Pabedinskas džiaugėsi renginiu ir darbais: „II tarptautinis medijų ir fotografijos filmų festivalis „Stop frame“ malonai nustebino darbų įvairove. Konkursui pateikti kūrinių skiriasi ne tik techniniu atlikimu, bet ir idėjomis. Festivalio dalyvių darbų peržiūroje buvo galima išvysti ne tik iš fotografijų sukurtų filmų (kurių ir leistų tikėtis renginio pavadinimas „Stop frame“), bet ir videokūrių, tradicinės animacijos, kompiuterinės grafikos ar tiesiog statiskų fotografijų serijų, lydimų autorių parinkto garso takelio.

Ne mažiau už atlikimo technikų įvairovę nudžiugino temų ir idėjų originalumas. Iprastesnes ir jaunuojančių kūrėjų jau pamėgtas lyrines temas, jaunimo gyvenimo siužetus siem netikėtai pajavairino grynai konceptualūs darbai. Žinoma, juos konkursui pateikė vyresniosios amžiaus grupės kūrėjai, tačiau išryškėjęs dėmesys ne vien techninei ar estetinei, bet ir konceptualiai kūrybos pusei išties nuteikia optimistiškai. Juk tikru menininku tampama ne tik išmonės naudotis kūrybos priemonėmis, bet ir aiškiai supratas, ką konkretiai norima „pasakyti“ žiūrovui.

Kūrinių įvairovė neliko nepastebėta vertinimo komisijos. Tarp prizininkų buvo ir savo estetika išsiskiriusių filmų, ir grynai konceptualų videodarbų.

Fotografinės poetikos simbolika skaitmeninės technokratikos labirintuose

Atkelta iš 6 p.

Autorių amžiaus grupėje iki 19 metų nugalėtoja tapo Lina Jackutė, sukurusi filmą „Mouse's story“. Džiausiai šio darbo vertė – jautri istorija apie užuojaudinti pelytei, patekusių į spastus. Bene pagrindinio filmo personažo, išgelbėjusio pelę ir net dariusio jai dirbtinių kvėpavimą, žiurovas nemato – šmēžuoja tiktais dryžuotomis margaspalvėmis kojinėmis pasipuošusios kojos, greičiausiai vako, nes viena kojinė netvarkingai nusmukusi. Visas filmukas nufotografuotas pelės akių lygyje. Toks žmogui neįprastas žiūréjimo taškas turbūt ir yra ši kūrinį išskiriantis privatumas.

Antros vietos laimėtojais jaunesnių grupėje tapo kūrybinis kolektivas iš Vilniaus: Greta Cibulskaitė, Gabrielė Gurčiūtė, Greta Janutytė, Rokas Mičiuda. Jų filme „Closer“ – nė lašelio poetikos, tik intriguojanti viešojo tualetė realybė. Bent jau taip tvirtino kai kurie žiūroviai. Pirmiausia dėmesį patraukia netradiciškai pateikiamas, užtamsintais kadro kraštais, išgaubtas, tarsi stebėjimo kamera ma-

tomas vaizdas, sąmoningai nekeičiamas viso filmo metu. Toks jis sukuriamas pritaikius technines priemones – „žuvies akių“ objektyvą arba specialią audiovizualinės medžiagos apdorojimo programą. Šiokis audiovizualinės medžiagos pateikimo būdas sustiprina žiūrovo pojūti, kad vaizdas stebimas pro rasko sklyute. Puikiai parinktas, pasak žiūrovų, „soundtrack'as“, t. y. garso takelis, subalansuotas ir pritaikytas pagal vaizduojamą situaciją ir modeliuojamą nuotaiką. Muzikos ritmas harmoningai keiciasi priklausomai nuo tualeto pasirodantį naujį personažą, jų charakterių ir ten vykstančių procesų. Dar vienas svarbus aspektas – puiki, nevaržoma jaunuji aktorių vaidyba. Filmukas parodo, kad viešajai tualetė galima panaudoti tol gražu ne pagal pagrindinę paskirtį. Išigilių į kūrinio esmę rastume kur kas prasmingesnę mintį. Kokiemis nenuspėjamiems tikslams įvairiū žmonės gali pritaikyti analogiškas būties aplinkybes ir koks prieštarinės, neadekvatus kiekvieno asmens elgesys, atspindintis jo charakterį. Nenuostabu, kad šiam fotofilmui žiū-

rovai skyrė pirmą vietą. Trečioji atiteko Ramūnės Bartusevičiūtės darbui „Šalta“. Kūrinio autorė įrodo, kad norint perteikti šaltį visai nebūtina keliauti į Šiaurės ašigalių. Fotofilmė, kaip ir poezijoje, pasitelkiama simbolika. Ryškiai raudonų siūlų kamuolys išreiškia karštį, o mėlynų raistelių raizgynė – šaltį. Šie pirminiai išeities taškai kartu su pagrindinio personažo veido išraiškomis perteikia žiūrovams įsimintinas emocijas.

Stebinant kūrėjų fantazijos vaisius

Neatsitiktinai specialusis prizas už naujuju medijų taikymą skirtas Vilniaus dailės akademijos studenai Rimui Sakalauskui, pristačiusių filmą „Sinchronizacija“. Devynių minučių įžanga nežada nieko optimistiško. Banalus dokumentinis vaizdelis, kuriame rodomas nuobodus vidudienis daugiaubuočio namo kieme. Siužetas neįprastas gal tik dėl to, kad smėlio aikštéléje žaidžia vaikučiai. Juk pagal oficialią statistiką didžioji jų dalis dabar laiką leidžia ne kieme, o prie kompiuterių monitory. Netikėtai vaikų žaidimų aikš-

telėje esanti laipioti skirta masyvi metalinė konstrukcija, vaizduojanti gaublį (sovietmečio palikimas), pakyla ir nuskrenda į padebesius (vėl ta pati mūsų gyvenimo tikrovės simbolika). Žiūrdžiau keičia kitas elementarus, jokios meninės vertės neturintis kadras su vandens bokštu. Ir vėl netikėtai patraukiama žiūrovų dėmesys, nes gremždiškas statinys pradeda suktis apie savo ašį kaip vaikiškas žaislas-suktukas, vadinas vilkeliu. Toliau dar gražiau. Mūsų šalies didžiausios kalėdinės eglės arba masyviausio krepšinio krepšio atributus – televizijos bokštas kartu su lėkštėle vaizduojančiu restoranu „Paukščių takas“ pradeda suktis, o galiausiai atsiskiria nuo sto vo ir kaip kosminis laivas nukeliauja į visatos platybes. Viskas taip natūralu, kad, atrodo, nėra jokio montažo.

Malonai nustebintas fotografijos mokslų daktaras Tomas Pabedinskas

Pirma kartą fotofilmų vertinimo komisijoje dalyvavę VDU MF šiuolaičinių menu katedros lektorius To-

Inesa ASTRAMSKAITĖ

naktį praleidau laukę
varvėjo ryto rasa
nuo nosies galiuko
šaltis šerkšnu nubarstė lūpas
skruostai paraudo iš gėdos
tikriausiai nakties méniesienoj
turėjau būti baugis
gerai kad niekas nemate

akies kampučiu žavėjausi saule
išdegino
dabar kai pakilsiu iš dangų
negalēsiu verkti
nes ašaros išgaravo
verkti be ašarų
dar neišmokau

pajusti tą vėjo gūsi
buvo taip paprasta ir lengva
bet delnuose ji sulaikyti
deja nebuvo lemta
tarytum smėlis
išbyréjo pro pirštus

nenoriu verkti sūriomis ašaromis
todėl neinu braidžioti į jūrą
nenoriu verkti saldžiomis ašaromis
todėl prašau
nesibelsti į mano duris

pabundu anksti ryta
kai keliasi paukščiai
kai gėlės skleidžia žiedus

ir šaukiu

šaukiu savo meilei
paukščių balseliais
žiedų kalba
kurią tik viena suprantu

raudonas vynas
baltas kraujas
širdis aplaistytą lietum
kuris ir graužia ir kankina
sūriaus už ašarų lašus
išdeges laukas
tuščias oras
kurio įkvėpčiai į plaučius
jei tik ištarus tavo vardą
paliktum grįžtančio pėdas

nenorėjau dainuoti ir rašyti eilių
tavo širdį padėjau prie brangakmenių
tegu prisigeria jų kvapo
ant kalnelio pėdas sniege išmynus
pravirkau prie vystančio
vainiko gėlių

jei išmuš
valanda paskutinė
anksčiau
nagu mano naktis nusileis
lai as degsiu
liepsnosiu laužynuos
kilsiu dūmais iš dangų
kol jie žemén nukris lašais

Deimantė BANDZEVICIŪTĖ**Egzorcistas**

Mano tėvams reikia egzorcisto,
kad išvytų tą velnią:
tą televizorių, tą radiją.

Tetai reikia egzorcisto,
kad išvytų tą velnią:
tuos aukštakulnius, tas plukes iš galvos.

Man reikia egzorcisto,
kad išvytų tą velnią:
tą norą gyventi daug.
Per daug.

Vėjas

Jaunas vėjas šiurena plaukus
Rojaus tremtiniai traukias
Sminga kryžiaus dalia.

Senas vėjas lanksto
Iš atminties išblukusias smilgas
Juodom panagėm vėl
Grįžta žmonės.

Iš Siberijos

jokių laiškų iš Siberijos
tik išplaukiantis laivas
nuskendęs dar uoste
tik supelijusi taboka
iš to laivo
ir pigus gėralas
drožiniame paukštyje
tik trumpa tévo telegrama
tai tik tavo pritekliaus
tavo badas
gėdykis savo turto sūnau
tik Siberija
tik tévas
tik

susitikime rytiniai ekspresais
kaip susitinka žmonės
kad vėl išsiskirtų

nebūta čia Dievo, ménulio
tik daugiau nei šimtas metų vienatvés
tik saulėgrąžos atsigrežusios
iš gražius žmones

išsisiskime knygomis
kaip ir daug istorijų išsiskyré
kad vėl susitiktu

tavęs nebuvo
bet bus tau būti

Veidrodžio karalystėje

tavo veidrodžio karalystėje
jokių stebuklų nevyksta
tik prasliūkina Dali
be ūsų
ten tik baltas vilkas
grasina Lorkai revoliucija
kažkur tik lokininkas
ir butaforiniai dėdės jam ploja
čia visi tik bučiuojasi
ant ménulio išlinkimo
čia tik spindima vaivorykštémis
tavo veidrodžio karalystė
tavo veidrodžio karalystėje telpa
tik veidrodis
tavo veidrodyje –
tik veidas

Pasaka apie (ne)mažaji princą

Aš pamaniau,
koks beprotis
gali taip šaukti,
ji net išgirdo
planetos B17, L12 ir D8,
tik dabar supratau –
tai buvo protestas
prieš visatos mažuosius berniukus.
Pirmąkart pamatęs
tuščią rožę –
išsimylėjo.
Ir niekada netikėjo žmogumi,
todėl prisijaukino lapę.
Pasikore ant baobabo,
kurį norėjo nukirsti,
tai, kas svarbiausia –
matoma akimis.

Kas yra laukimas

laukti laukti laukti
nesulaukti

laukiamas laukiamas laukiamas
nesulaukiamas

lauk lauk lauk
ir nesulauk to vieno laukiančio

Angelų

angelų būna piktu
Rilké man pritartų ir dabar
plotume kartu katučių
o jei tie angelai dar
ir tikri
patupdo tavo Dievą į inkila
ir kas belieka
tik pačiam ropštis į medį
iškrapštyt Dievą iš inkilo
ir atsiprašyti
kad esti tarp mūsų
tokiu piktu angelų

Isirausius į tavo minčių semtuvelį
Randi tik amžinybés sodus
Tik genėjimo žirkles
Ir jokio vakarykštėlio autobuso
Ir jokios vakarykštės manęs
Ir lieki su savo žirklémis

Dangirutės MALECKIENĖS iliustracija

Ir lieki tame semtuvelėje viena
Ir rieškutėse nė lašo
Tavo minčių vandens

Močiutės laidotuvės

rytoj mes laidosim močiutę
baltos įkapės tamsiai žalia suknelė
giesmininkai iš kitos parapijos ir
palaiminga šypsena, kuria šypsosi išeinantys,
karstas labai gražus
taip saké senelis, o
man visi grabai vienodi
vienodai šalto medžio

senele, daugiau tau nieko nebeskaudės
man mamytké saké, kad
angelams nieko neskauda

Drugeliai
Turi
Ilgas
Blakstienas
Jomis
Bučiuojasi
Prieš
Patekant
Saulėi
Išnyksta
Blakstienos
Lieka
Tik
Bučinai
Ir
Vilkai

Atsiminimų knyga apie aktorių Praną Piauloką

Nesenai pasirodė biografinė atsiminimų knyga apie Šiaulių dramos teatro aktorių Praną Piauloką (1945–2008). Ta proga leidinio „Scenos riteris. Atsiminimai apie Praną Piauloką“ sudarytoja Svajūnai SABALIAUSKA kalbina teatrolė Nomeda ŠATKAUSKIENĖ.

– Pastaruoju metu išleista gausybė biografinės dokumentikos knygų. Atsiminimai apie Šiaulių dramos teatro aktorių P. Piauloką – ne išimtis. Kodėl šio žanro knygos tapo tokios populiarios ir paklausios?

– Nemanau, kad tai tik mados reikalas. Atsiminimų knygų nėra labai daug. Tiesiog toks žmogaus gyvenimo ciklas. Pastaruoju laiku netekome nemažai didžių menininkų, tad dėsninga, kad pasirodo knygų apie juos. Prieš keletą metų buvo labai popularios žvaigždžių biografijos, o dabar knygynų lentynos lūžta nuo atpigmintų tokio žanro leidinių. Manau, atsiminimų knygos ilgiau lieka paklausios, nes apie garsū ar jau anapilin išėjusį žmogų, jo charakterį, darbus sužinoame iš daugelio jų pažinojusių. Atsiveria išsamesnis asmens paveikslas, nei, tarkim, apibraizose, kurios buvo populiarios ir anksčiau. Kiekvienais metais pasirodo 2-3 atsiminimų knygos. O ši, apie P. Piauloką, išskirtinė galbūt dėl to, kad yra ne apie sostinės, o apie provincijos teatro aktorių.

– Kuri panašaus žanro knyga tau labiausiai imponuoja?

– Ramunės Rakauskaitės apie kino režisierų Henriką Šablevičių, Janinos Rutkauskienės apie Laimoną Noreiką. Bėda, kad tos knygos ne visada lengvai pasiekia skaitytojų, jų trūksta bibliotekose.

– Ar atsiminimų knygas veikia tie patys rinkos dėsniai? Juk jas norisi išleisti kuo greičiau, kol dar žmones jaudina prisiminimai apie vieną ar kitą asmenį. Ar pavyko išspausdinti knygą per tiek laiko, per kiek tikėjais?

– Pirmas impulsas buvo tokis: išleisti kaip įmanoma greičiau, gal net po metų. Tačiau paradoksas – daugeliu pasirodė pernelyg skaudu taip greitai leistis i prisiminimus apie Praną. Kita vertus, manau, prisiminimų knyga aktualiai apie šešerių metus. Praeius ilgesniu laiko tarpu, tarkim, po dešimties metų, daug kas pasikeičia, prisiminimai tampa labai asmeniški, kartais ir netikslūs. Šioje knygoje sąmoningai netaisai netikslumą. Juk, sakoma, atsiminimuose slypi daugiausia tiesos ir, atvirikščiai, nieko nėra už juos subjektyvesnio. Taigi treji metai, per kuriuos išleidome knygą, manau, optimalus laikas.

– Monografijai apie menininką parašyti dažniausiai prireikia ne vienerių ir net ne kelių metų. Tai ilgas kūrybinis, analitinis procesas. O kiek laiko pakanka parengti atsiminimų knygai?

– Jei prie jos dirbtų visa redkolegijos komanda, gal užtektų ir metų. Kai rengi vienas, sugaisti gerokai ilgiau. Be to, kalbinti žmonės gyvena net tilk Šiauliouose, bet ir Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Londono, net Naujajame Orleano. Teko pasikliauti internetu į asmenine žmogaus atsakomybe. Kai kurie kalbintieji, tarkim, Tomas Venclova, norėjo derinti kiekvieną korektūros taisymą. Tai ilgokai užtrunka. Ačiū redaktoriui Birutei Tudorakei, kuri negailėjo savo laiko.

– Iš pirmo žvilgsnio parengti atsiminimų knygą atrodo labai paprasta: pakalbini pašnekovus, užrašai ir sudėlioji tekstus, perduodi redaktoriui, ir viskas. Koks gi iš turių tas procesas?

– Vartydamas atsiminimų knygas, aš galvojau panašiai. Kol pats nesiėmiau šio darbo. Sudarytojui tenka kur kas didesnė atsakomybė. Nepakanka iš kalbinamojo išgauti, pavyzdžiu, eilėraščio posmą. Rengdamas knygą siekiau, kad jি būtų skaitoma kaip pokalbis, kad kiekvienas pasakojimas tarsi išplauktų iš ankstesnio, savaip jি pratęstu. Tarkim, Virginijos Kochanskytės pasakoja, atkartoja Reginos Šaltenytės mintys, o jas papildo Gycio Padegimo atsiminimai. Taip pamažu keliuose tekstuose atskleidžia, kodėl Pranas vadintas būtent Franku, pateiktos net kelios versijos, nuomonės. Knyga – kaip ištisinis audiens. Visi pasakojimai susiję vienas su kitu, išskyrus tuos, kurie buvo parašyti daug ankšciau.

– Biografinės dokumentikos žanro knygos sudaromos išvairiai: galima atsiminimus pateikti chronologine tvarka ar tiesiog šiaip, kaip pavienius, galima jais provokuoti, galima koncentruoti labiau į kūrybą arba asmeninį gyvenimą. O kokia buvo tavo medžagos atrankos logika ir tikslai?

– Jau dvidesimt metų dirbu žurnalistikoje, teko rašyti ir skaityti daug išvairių tekstu. Kai kurie žurnalai mėgsta pateikti ne tik pokalbi, bet ir savo išpūdį apie kalbinamąjį, tarkim, komentuoti, kaip jis apsiengė ir pan. Bet man tai neįdomu. Stengiausi knygą sudaryti taip, kad man ir daugeliui mano bičiulių būtų smalsu jā skaityti.

– Vadinas, knygoje labai daug tavo asmeninio požiūrio?

– Taip. Kai kuriuos autorius stengiausi „nuasmeninti“. Reikėjo nemažai tekstu apvalyti, kad neliktu perdėto susireikšminimo.

– Ar etiška tai daryti?

– Pokalbiai buvo gana ilgi, tad tiesiog atrinkau mažiau „suasmenintas“ tekstu vietas.

– Papasakotos istorijos skiriasi nuo parašytų. Ar pašnekovai buvo kalbinami, ar rašė atsiminimus, kaip jiems norėjosi?

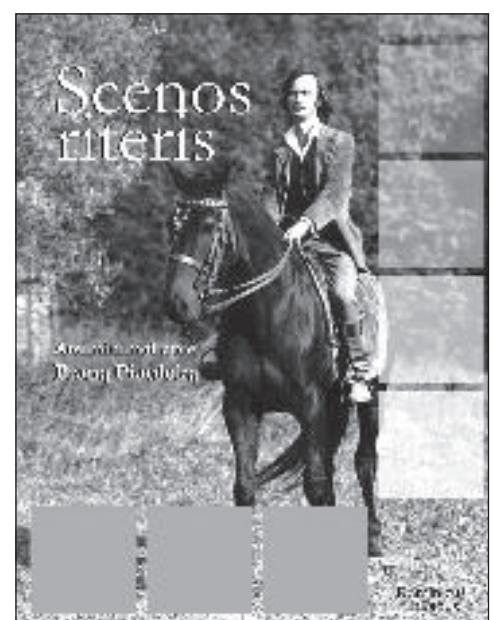
– Maždaug pusė tekstu buvo parašyti. Irašiau 23 interviu. Daugelį vėliau derinai su pašnekovais, jie galėjo juos papildyti. Todėl kai kurie interviu nutolo nuo pirmonio varianto ir virtos asmeniniu pasakojimu.

– Kalbinamų asmenų atranka – labai svarbus veiksny. Kaip pasirinkai pašnekovus, ar neliko išsiziedusių, neteisingai priimrūš?

– Kai kurie pasisiūlė patys, kai kuriuos ilgai įkalbinėjau, o kitų taip ir neprikalbinau. Keleto žmonių atsisakyti ižvelgiau netgi pavydo, nors viešai jie teisinos tuo, kad P. Piaulokas jiems „gyvas širdyje“. Kai kurie tekstai nepateko į knygą dėl išvairių aplinkybių. Pavyzdžiu, gaila, kad taip ir nepavyko iki galio suderinti Vytauto Cipliausko atsiminimų. O atrankos principas gana paprastas – daugelis pašnekovų tiesiog nurodydavo kitą asmenį. Liko nepakalbinta Dana Rutkutė, tačiau jos prisiminimus norėjau sudėti į Šiaulių dramos teatro jubilejui skirtą knygą. Beje, visi norintieji galėjo su manimi susisiekti, nes „Literatūra ir menas“, Šiaulių vietinė spauda, Šiaulių dramos teatras skelbė reikiamą informaciją. Manau, 45 knygoje iðdėti prisiminimai – gana daug.

– Visuomenėje gajus mitas, kad aktoriai yra neįprasti, „kitokie“ žmonės. Tai ypač pastebima nedideliamė mieste, kokie ir yra Šiauliai. Be to, skaitytojams visada iðdomu sužinoti aktorių asmeninio gyvenimo peripetijas, o P. Piaulokas garsėjo kaip gana uždaras žmogus. Ar nesinorejó labiau atskleisti paslapties „uždangą“, papasakoti jo asmeninio gyvenimo detalių?

– Aš ir keliau sau tikslą atskleisti išvairiausią Prano gyvenimą. Jis ištisies buvo labai talentinges aktorius, tai byloja ir daugybė apdovanojimų. Bet Pranas buvo ir paprastas žmogus, jis kaip visi pirko bandeles, pieną, degtinę ir cigaretės prekybos centre. Knygoje netruksta nuoširdžių kasdieniškų istorijų. V. Kochanskytė pasakoja, kad Pranas šukuodavo jai plaukus. Kurso draugas Viktoras Valašinas atvirai išsakė nuomonę, kodėl aktorius liko Šiauliouose. Jo manymu, išvykės iš Vilniaus ir pradėjės dirbti Šiauliouose, Pranas gerokai pataise savo finansinę padėtį. Genovaitė Vaiginytė neslepią, kad

mėgo su Pranu „paūžti“, o Dalius Jančiauskas prisiminė jo pokštus „grimerinėse“. Žodžiu, knygoje netruksta pasakojimų, rodančių, kad Pranas nebuvò toks jau uždaras ir neprieinamas „Dievo pateptasis“. Aktorius tiesiog bendravo su tais, su kuriais buvo malonus, ir elgési atvirai, paprastai, nuosirdžiai. Be to, knygoje rasite iðdomių jo vaikystės faktų. Prano tėvas buvo nušautas jam dar negimus, berniukas augo vienas su mama. O visus prisiminimus persmelkia didžiulio P. Piauloko talento pripažinimas.

– Žmonės linkę pagražinti prisiminimus, nutyléti skaudžius dalykus, neliesti kai kuriai, kad ir labai svarbių temų. Ar nebijojai Prano paversti „stabu“, kaip pats sakei, „Dievo pateptuoju“?

– Ne, nemanau, kad tokio žanro knygoje tai butų įmanoma.

– Aktorių gyvenimas neretai apipinamas legendomis. Apie Praną, kiek žinau, jų taip pat būta. Ar nesinorejó knygoje pažvelgti, kas slypi už tokį išvaidžių kaip P. Piaulokas „pasišventimas vaidybai“, „ištikimas Šiaulių teatro riteris“ ar net „Šiaulių miesto simbolis“.

– Legendos egzistuoja, bet jose daug tiesos. Pranas, mano galva, ištisies buvo Šiaulių simbolis. Rūstus ir uždaras jis atrodė tik svetimiams. Apie aktoriaus ištikimybę Šiaulių dramos teatru užsimena ir teatro vadovas Antanas Venckus, prisiminęs pusiau rimtą Prano pasakymą, kad geriau Šiauliouose būsiu pirmas nei kur nors kitur šeštasis. Paskutiniai metais aktorius neneigė galimybę filmuotis serialuose, tik kine jí trikdė ilgos „prastovos“ laukiant tinkamų oro sąlygų ar pan. Visą gyvenimą Pranas buvo labai užsiémęs, jam teatre skirti puikūs vaidmenys. O legendas sustiprina tikri faktai, kad ir daugeliui žinomas atvejis, kai ipusėjus darbams Pranas atsisakė dirbtį restorano programoje.

– Vis dėlto skaitant knygą susidaro išpuolis, kad aktoriaus kūrybinis ir asmeninis gyvenimas – tarsi du atskiri pasauliai. Ar dėliojant medžiagą siekta išlaikyti balansą?

– Labai taikliai pastebėta. Knygoje siekiai balanso. Apie vaidybą turėtų kalbėti sios srities specialistai. Mane domino tiek kūrybinis, tiek socialinis, tiek ir asmeninis aktoriaus gyvenimas.

– Skaitydama nesenai pasirodžiusias atsiminimų knygas apie teatro (ir ne tik) menininkus ižvelgiu nemažai jų gyvenimo paralelių. Tarkim, ir P. Piaulokas, ir Dalia Tamulevičiūtė apibūdinami panašiai: tai vieniši, atsisakę šeimos, teatru ir kūryba gyvenę žmonės. Panaušus ir jų išvaidžius: elegantiškai smilkstanti cigaretė, kavos puodelis rankoje, susikaupęs veidas... Ar tai tos pačios, jau išeinančios kartos menininko išvaidžio dalis?

– Tikrai taip, visiškai pritariu. Tai teatro mohikanai, kuriems scena dar buvo šventa. Teatras keičiasi, bet norėtusi, kad tam tikri dalykai išliktu. Dirbusieji su Pranu kalbėjo apie teatre likusią jo teigiamą aurą. Ir aš jiems pritariu. Prie kai kurių iškilių asmenybių visgi nedrįsciai prisiliesti, o štai apie Šiaulių dramos teatru senbuvius, puikius aktorius, kuriuos pažįstu, arba šiuo metu čia spektakli statancią režisierę Natašą Ogay – mielai rašyčiau. Matau šio darbo prasmę ir išliekamają vertę.

Saulius JANKAUSKO nuotrauka

Knygos „Scenos riteris. Atsiminimai apie Praną Piauloką“ pristatymas Šiaulių dramos teatre: režisierė Nataša Ogaj-Ramer, knygos sudarytojas Svajūnas Sabaliauskas, teatrolė Nomeda Šatkauskienė.

Vilniaus paveikslų galerijoje ir Radvilų rūmuose – naujos parodos

Andrius JAKUČIŪNAS

Vilniaus paveikslų galerija kviečia lankytojus į parodą „Nuo kalvystės iki auksakalystės: 1960-1990 m. metalo plastika Lietuvos dailės muziejaus rinkiniuose“ (veiks iki 2012 m. sausio 9 d.). Joje, kaip pabrėžiama, visuomenei išsamiai pristatomas Lietuvos dailės muziejuje saugomas, tris dešimtmečius apimantis, įvairiausių žanrų metalo kūriinių rinkinys. Keturiose galerijos salėse rodoma 30 dailininkų per 150 darbų. Anot parodos kuratorės Gražinos Gurnevičiūtės, „Lietuvos metalo meno tradicijos formavosi sudėtingomis ir vingiuotomis istorinėmis aplinkybėmis. XVI-XVIII a. klestėjė auksakalių ir metalo liejimo cechai XIX a. pabagoje patyrė nuosmukį. Ir kalvystė, ir auksakalystė émė atsigauti tik XX a. antroje pusėje, išsiliejus į meno rinką jauniems metalo plastikos specialybę išgijusiems dailininkams; parodoje galima atsekti pagrindinius šios taikomosios dailės šakos kitimo etapus: nuo dirbinių, artimų liaudies kalvystės tradicijoms, iki modernios Lietuvos menų reprezentuojančios juvelyrinės plastikos“.

Atkreiptinas dėmesys, kad aukštosios dailės mokyklos Lietuvoje ilgą laiką su metalu neturėjo nieko bendra, pirmaisiais pokario dešimtmeciais metalo darbų ēmési vieną kitas skulptorius, keramikas, interjero specialistas: Juozas Kėdainis, Jonas Prapuolenis, Konstancija Petrikaitė-Tulienė. Jie kūrė tuo metu buvusius madingus interjero puošybos akcentus - daugiausia kamerines skulptūrėles, žvakides iš kalto, karpyto, lankstoto metalo, savaičių ikūnijusias liaudies kalvystės tradicijas. Liaudiškų, archeologinių motyvų gausu ir archeologės Sofijos Rimantienės bei kiek vėliau šioje srityje save išbandžiusios tapytojos Liudos Vaineikytės papuošaluose. Tam tikras metalo meno atgimimas septintajame praeito amžiaus dešimtmetyje sietinas su Estijos dailės institutu. Po studijų šioje aukštajoje mokykloje sugrįžus Tiju Enei Vaivadienei, Vytautui Budvyčiui, Elinai Budvytienei, parodose ne-trukome išvysti modernesnės lakoniškos formos lietuviškų indų, tualetų komplektų, dekoratyvinį kalinėto vario plokščių. Ivaizniams metalo dirbinį asortimentui įtakos turėjo 1961 m. Lietuvos dailės institute (dabar - Vilniaus dailės akademija) įkurta Dizaino katedra. Jai vadovavusiam Feliksui Daukantui buvo artima dizaino funkcionalizmo kryptis, ryški jo paties darbuose. Kūrybingumo iš metalo dailininkų laukė ir miestuose veikę dailės kombinatai, pagal etalonus serijomis gaminę įvairios paskirties dirbinius, ir atkuntanti buitis - bent jau ypatingesnėmis progomis žmonės tikėjos vienetinių daiktų, ypač papuošalų. Naujas metalo plastikos etapas prasidėjo aštuame dešimtmetyje. Dažniausiai jis siejamas su Kazimieru Simanoniu, beje, metalo dailininkui reikalingų profesinių žinių taip pat igijusiui Estijoje. Galima sakyti, su šiuo sa-vito bražo menininku prasidėjo lietuvių juvelyrinio meno tradicija, nors prabangius papuošalus iš tauriųjų medžiagų tuo metu kūrė ir kiti juvelyrų - Vytautas Zaturskis, Nikolajus Žoludevas. I aštuonto dešimtmecio pabaigą subrendo nauja dailininkų karta - Marytė Gurevičienė, Arvydas Gurevičius, Vytautas Matulionis, Birutė Stulgaitė, Aleksandras Šepkus - padėjusi pagrindus moderniosios lietuvių juvelyrinės plastikos rai-dai. Kiek vėliau jų gretas papildė Žilvinas Bautrėnas, Sigitas Kreivaitis, Sigitas Virpilaitis, savo kūryba džiuginę jau devintame dešimtmetyje. Jų ieškojimai atliepė bendrą ribos tarp taikomojo ir vaizduojamojo meno nykimo procesą. Papuošalas jiems jau nebuvó tik dekoratyvinis aksesuaras. Dailininkų kūryboje gausu simbolų, ženklių, siužeto užuominimų ir senųjų kultūrų atgarsiu. Vie-nam papuošalui jie ir šiandien dažnai nau-doja net kelias skirtinges medžiagas, derina-jas ne pagal brangumą, o pagal menines ypa-tybes.

Visai neseniai, lapkričio 4 d., Radvilių rūmuose atidaryta Valdo Antano Gurskio apžvalginė tapybos paroda „Bégančio laiko šviesa“, skirta tapytojo 75-mečiui, joje pri-

Sigitas KREIVAITIS. Kaklo papuošalas. 1986 m.

Valdas GURSKIS. „Žalias namas“. 1982 m.

statoma per 100 aliejine tapybos technika sukurtų darbų. Eksponejami peizažai, portretai, naturmortai ir figūrinės kompozicijos iš autoriaus dirbtuvė, Lietuvos dailės muziejaus ir Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus rinkinių. Rodomos fotografijos, kuriose užfiksuotos jaunystės, studijų metų, įvairiausių dailininkų susibūrimų, plenerų akimirkos, eksponejami svarbiausi personalinių parodų lankstiniai, katalogai ir plakatai.

Parodoje démesys sutelktas į beveik penkiasdešimties metų molbertinės tapybos rai-
dą, salyti su modernizmo tendencijomis ir
savito peizažo matymo paieškas. V. Gurs-
skio kūryba, teigiamai, „balansuoja tarp gra-
fiškumo ir tapybiškumo, tarp formos ir erd-
vės, tarp žemės ir dangaus“. Bet ji perteikia
esminį lietuviškojo peizažo išskirtinumą,
besikeičiančių metų laikų įvairovę, iškūnija
poetines gamtos nuotaikas, esminius meni-
nio matymo aspektus.

V. Gurskis – itin intensyviai kuriantis, aktyvus Lietuvos dailininkų sąjungos narys. Menininkas surengės 30 personalinių parodų, dalyvavo 109 bendrose parodose Lietuvoje ir užsienyje. Jo kūrinių įsigiję Lietuvos ir užsienio muziejai, privatūs kolekcininkai. Už peizažinę tapybą 1997 m. apdovanotas Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos ministerijos premija, yra gavęs individualią menininko kūrėjo stipendiją (1997-1998). Po 1967 m. respublikinės dai-

lės parodos V. Gurskis atsidėjo daugiausia molbertinei tapybai. Tuo metu sukurtos fügürinės kompozicijos ir portretai („Mergaitė su ožka“, 1969; „Mergaitė“, 1970) pasižymėjo monumentalumu, dekoratyvumu, ryškių spalvų kontrastais. Vėliau, nutolęs nuo dekoratyvių tendencijų, sukūrė kameinių, psychologiskai itin įtaigių portretų (Juozo Miltinio, 1978; Valerijono Jucio, 1980, ir kt.).

„Peizažuose geriausiai atskleidžia svarbiausias V. Gurskio kūrybos įrankis – intuicija. Ja vadovaudamas dailininkas renka si motyvus, kompoziciją, spalvas. Peizažai atspindi miesto vaizdus (Vilnius, Klaipėda), lietuviškų kaimelių ir bažnyčių, pajūrio temą. Vilniaus senamiestį jis mato savaip: įvairiais metų laikais, dažnai nušvestą išskirtinės šviesos, spalvingą („Peizažas su foteliu“, 1975); perteikia jį ekspresyviu potėpiu. Bet labiausiai V. Gurskis mégsta tapyti gamtoje. Ten menininkas atranda gamtos padiktuotų kompozicinių, erdvės, spalvinų sprendimų“. Anot dailininko, jis „visuomet ieškojo peizažų, kuriuose slypi vidinė energija“ („Fatališkas peizažas“, 1986). Medžiai – svarbi dominantė šiai energijai išreikšti. „Mane veikia medžiai, jų besikartojantys ritmai, išraiškinga belapių šakų kančia. Juose randu poeziją“, – yra sakes autorius.

Parengta pagal Lietuvos dailės muziejaus informaciją

10 d., ketvirtadienį, 18.30 val. Rašytojų sajungos Baltojoje salėje (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – poetės Indrės Valantinaitės eilėraščių knyglė ir kitus žvėris“ prieklubo „Jauni ir talentingi“ autorė I. Valantinaitė, tauskas, pianistas K.

RAŠYTOJŲ KLUBAS
yra „Pasakos apie mei-
ristatymas. Renginys iš
tingi“. Dalyvaus knygos
autorių, poetas Rolandas Ras-
stutis Pavalkis.

11 d., penktadienį, 17 val. Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureato, rašytojo Donaldo Kajoko kūrybos vakaras, kuriame bus pristatyta nauja poezijos knyga „Kurčiam asiliukui“. Vakaro metu veiks improvizuota Jūratės Stauskaitės piešinių paroda D. Kajoko eilėraščių knygos „Kurčiam asiliukui“ tema. Programoje dalyvaus knygos autorius D. Kajokas, literatūrologė prof. Viktorija Daujotytė, poetai Arnas Ališauskas, Rimvydas Stankevičius, Vytautas Stankus, dailininkė Jūratė Stauskaitė.

14 d., pirmadienį, 17.30 val. rašytojo Petro Venclovo romano „Kartybių taurė – iki dugno“ pristatymas. Programoje dalyvauja knygos autorius P. Venclovas, knygos leidėjas, filosofas dr. Andrius Konickis, literatūrologas prof. Petras Bražėnas, rašytojai Birutė Jonuškaitė, Algimantas Zurba. Koncertuos styginių kvartetas „ArtVio“: Ingrida Rupaitė (I smuikas), Kristijonas Venclovas (II smuikas), Tomas Petrikis (altas), Povilas Jacunkas (violončelė).

15 d., antradienj, 13 val. Marijampolės P. Kriauciūno viešosios bibliotekos Miesto filiale (Draugystės g. 5, Marijampolė) - Vytauto V. Landsbergio kūrybos vakaras iš ciklo „Prozos dienos“.

I renginius įėjimas nemokamas. Informacija tel. (8 5) 2629627; el. p. *rasytojuklubas@aiva.lt*.

12 d., šeštadienį, 18 val. VU Sv. Jonų bažnyčioje – koncertas „Mit ganzem willen wünsch ich dir“: seniausia vargonų muzika. Bilieto kaina – 15 Lt, moksleiviams, studenams, neigaliems ir seniorams su pažymėjimais – 10 Lt. Bilietai parduodami prieš koncertą renginio vietoje.

10 d., ketvirtadienį, 18 val. Bažnytinio paveldo muziejuje (Šv. Mykolo g. 9) vyks Gailestingumo metų paskaita „Gailestingojo Jėzaus paveikslų teologija ir ikonografija“. Paskaitą skaitys dr. Skirmantė Smilingytė-Žeimienė. Iėjimas nemokamas.

XVI tarptautinis šiuolaikinės muzikos festivalis „Iš arti“

**10 d., ketvirtadienį,
18 val.** Seansas: „Atsarginiai – premjera!“ Skiriamą Lietuvos kompozitorių sajungos 70-mečiui. Kauno valstybinėje filharmonijoje. Programoje: Fausto Latėno „Defragmentation“, Zitos Bružaitės „Sonetas I“, Gintaro Sodeikos „Post Mortem“, Giedriaus Puskunigio „Asmik Pavana“, Vaclovo Augustinio „Amminties laivas“, Lino Rimšos „Paliekant“, Algirdo Martinaičio „Skirtingi šeškai“. Atlikėjai: Andrius Radziukynas (fleita), Algirdas Januševičius (trimitas), Vygantas Šilinskas (trombonas), Pavel Giunter (perkusija), Ala Bendoraitienė (fortepijonas), Zbigniev Levicki (smuikas), Giedrius Bendoraitis (kontrabosas). Dirigentas Vaclovės Augustinas. Vaizdo menininkai: Džiugas Katinas, Grêtė Krivickaitė. Bilieto kaina -10 Lt.

11 d., penktadienį, 18 val. Keturi. Kauno valstybinės filharmonijos Mažojoje salėje. Programoje: Maurice Ravelio „Tombeau de Couperin“, Zitos Bružaitės „Stillness“, Belos Bartok „Six Romanian Folk dances“ (arr. by Signum Saxophonquartett), Vlado Švedo „Saxophone Quartet“, Thierry Escaicho „Tango Virtuoso“, Astoro Piazzollos „Four for Tango“. Atliekėjai: Signum Saxophone Quartet (Vokietija) - Blaž Kemperle, Simon Schuller, Alan Lužar, David Brand. Bilieto kaina - 10 Lt.

12 d., šeštadienį, 17 val. Concerti. Kauno valstybinėje filharmonijoje. Programoje: Igorio Shcherbakovo „Koncertas fleitai, styginiams ir mušamiesiems“, Mario Alfaguell „Koncertas fortepijonui Nr. 7“, Julius Andrejevo „Negrīžanciām paulkišciui“, Vidmantas Bartulio „Cynthias Dream“, Jono Paulikos „Liepsnojantis krūmas“, Peterio Vaskso „Musica dolorosa“. Atlikėjai: Klaipėdos kammerinis orkestras (meno vadovas Mindaugas Bačkus), Cynthia Soto Cordero (fortepijonas, Kosta Rika), Bogdana Stelmashenko (fleita, Ukraina). Dirigentas Vytautas Lukočius. Bilietai kaina - 10 Lt.

92-ojo kūrybinio sezono lapkričio mėnesio repertuaras

10 d., ketvirtadienį, 11 d., penktadienį, 18 val., 12 d., šeštadienį, 15 val. Rūtos salėje (Laisvės al. 71) – premjera: Sofi Oksanen „Apsivalymas“. Tragedija. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kaina – 30 Lt.

10 d., ketvirtadienį, 20 val. teatro fojė – festivalis „VDU Jazz jungtys 2011“. Mikko Innanen & Innkvistis feat. Liudas Mockūnas (Suomijsa-Lietuva), „Flow Low“ (Lietuva). Koncerto trukmė – 2 val. Bilietai kaina – 25 Lt, moksleiviams, studentams ir seniorams – 15 Lt.

11 d., penktadienį, 21 val., 12 d., šeštadienį, 18 ir 20 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – programos „Sokam: Judanti tekstile“ premjera: tarpdisciplininis šokių spektaklis „4 milijonai“. Patricia Gilytė (Lietuva-Vokietija), Nė Barros (Portugalija) ir šokių teatras „Aura“ (Lietuva). Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kainos – 10, 15 Lt. Bilietai galima įsigyti Bilietai.lt kasose arba 1 val. prieš spektaklį renginio vietoje.

11 d., penktadienį, 20 val. teatro fojė – festivalis „VDU Jazz jungtys 2011“. Premjera! Trio „11.11“ (Lietuva), Ken Vandermark ir „Made to Break“ (JAV). Koncerto trukmė – 2 val. Bilietai kaina – 25 Lt, moksleiviams, studentams ir seniorams – 15 Lt.

12 d., šeštadienį, 16 val. teatro fojė – festivalis „VDU Jazz jungtys 2011“. Atvira diskusija „Džiazas loftuose prieš tris dešimtmecius“. Dalyvauja „NoBussines records“ produiseis Danas Mikalionis. Renginio trukmė – 1 val. Renginys nemokamas.

12 d., šeštadienį, 19 val. teatro fojė – festivalis „VDU Jazz jungtys 2011“. „Free Funk Society“ (Lietuva) ir „La Posche a Sons“ (Prancūzija). Koncerto trukmė – 2 val. Bilietai kaina – 25 Lt, moksleiviams, studentams ir seniorams – 15 Lt.

13 d., sekmadienį, 12 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – „Kiškis pabėgėlis“. Muzikinis spektaklis vaikams nuo 5 m. pagal Liudviko Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaliošai“. Režisierė Agnė Sunklodaitė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 15 Lt.

13 d., sekmadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Jean-Luc Lagarce „Tolima šalis“. Dviejų dalių drama. Režisierius Gintaras Varnas. Spektaklio trukmė – 3.15 Lt. Bilietai kainos – 25, 30 Lt

15 d., antradienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Timothee de Fombelle „Švyturys“. Monospektaklis. Režisierius Gintaras Varnas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietai kaina – 30 Lt.

16 d., trečiadienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – Abi Morgan „Mažutis dinamitas“. Vienos dalies spektaklis. Režisierius Gintaras Varnas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietai kaina – 30 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30-19 val., tel. 22 40 64. Bilietai taip pat platina Tiketa.

Kauno kamerinis teatras

11 d., penktadienį, 12 d., šeštadienį, 13 d., sekmadienį, 18 val. premjera – Daivos Cepauskaitės „Diena ir naktis“. Dviejų dalių drama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

16 d., trečiadienį, 10 ir 12 val. Daivos Čepauskaitės „Lakštingala“. Spektaklis mokyklinio amžiaus vaikams H. K. Anderseno kūrybos motyvais. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1 Lt. Bilietai kaina – 10 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14-18 val., VI-VII 11-18 val., tel. 22 82 26. Bilietai taip pat platina Bilietai.lt ir Bilietai pasaulis.

11 d., penktadienį, 19 val., 13 d., sekmadienį, 18 val. „Su Naujaisiais metais, Anai!“. Vienos dalies spektaklis pagal Biljanos Srbljanovič pjesę „Belgrado trilogija“. Režisierius Darius Ramauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilietai kaina – 30, 35 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III-V 15-19 val., VI 15-18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietai taip pat platina Bilietai.lt.

Kauno fotografijos galerijoje (Rotušės a. 1 / Vilniaus g. 2) iki lapkričio 30 d. veikia Nacionalinės premijos laureato, šiomet švenčiančio savo garbingą jubilieju, fotomenininko Romualdo Rakausko fotografijų paroda „Vilniaus ir Kauno šiokiadieniai“.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: http://www.nemunas.net

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1500
Rankraščiu nerecenzuojame ir negražiname.

Kauno valstybinis lėlių teatras

11 d., penktadienį, 19 val. „Laimingi žmonės“ pristato spektaklį suaugusiesiems – Vytauto V. Landsbergio „Atėjau, pamačiau, negalėjau, arba Visiškas Rudnosiukas“. Režisierius Vytautas V. Landsbergis. Vaidina Algis Storpirštis ir Marius Jampolskis. Bilietai kaina – 40 Lt. Bilietai platina Tiketa ir teatro kasa prieš spektaklį.

12 d., šeštadienį, 12 val. „Nykštukas nosis“. Apie tai, ką gali padaryti pyktis. Nuo 5 m. Režisierius Algimantas Stankevičius. Bilietai kainos – 8, 10, 12 Lt.

12 d., šeštadienį, 18 val. premjera – „Medinės žvaigždės“. Populiarių TV projektų parodijos. Autorius ir režisierius Andrius Žiurauskas. Bilietai kainos – 15, 20 Lt.

13 d., sekmadienį, 12 val. mažųjų dainininkų grupė „CACA“ pristato savo naujausią albumą „Pagrindukų dainelės“. Bilietai kainos – 15, 20 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV-V 11-17 val., VI-VII 10-14 val., tel. 22 16 91. Bilietai taip pat platina Bilietai pasaulis.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

10 d., ketvirtadienį, 18 val. Johano Štrauso „Vienos kraujas“. Trijų veiksmų operetė. Atnaujinimo režisierius Gediminas Maciulevičius, dirigentas Virgilijus Visockis, atnaujinimo dailininkė Marta Vosyliūtė, choreografas Aleksandras Jankauskas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

11 d., penktadienį, 18 val. Imrės Kalmano „Grafaitė Mariča“. Trijų veiksmų operetė. Režisierius Alexey Stepaniuk (Rusija), dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Frieder Klein (Austrija), kostiumų dailininkė Kotryna Daujotaitė, choreografas David Avdysh (Rusija). Spektaklio trukmė – 3.10 val. Bilietai kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

12 d., šeštadienį, 15 val. Baltojoje salėje – sezono pradžiai: kamerinės muzikos koncertas „Ateikite pas Mikelanželą...“. Dalyvauja tarptautinių konkursų laureatas Mindaugas Žimkus, pianistė Paulė Gudinaitė. Koncertą veda muzikologas Viktoras Gerulaitis. Bilietai kaina – 20 Lt.

12 d., šeštadienį, 18 val. Umberto Džordano „André Šenjė“. Dviejų dalių opera. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniūšas, dailininkas Jonas Arčikauskas. Pagrindinės partijos dainuoja Eric Fenton (svečias iš JAV), Lilija Gubaidulina ir Vytautas Juozapaitis. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietai kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

13 d., sekmadienį, 12 val. Tomo Kutavičiaus, Violetos Palčinskaitės „Nykštukas Nosis“. Dviejų dalių opera vaikams. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Virgilijus Visockis, dailininkė Virginija Idzelytė, choreografas Andrius Kurienius. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilietai kainos – 7, 12, 18, 20, 50 Lt.

13 d., sekmadienį, 18 val. Franco Lehoro „Linksmono našlė“. Trijų veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniūšas, dailininkė Virginija Idzelytė, choreografas Danil Salimbaev (Rusija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

16 d., trečiadienį, 18 val. Gaetano Donicečio „Liučija di Lamermur“. Premjera. Trijų veiksmų opera. Muzikos vadovas ir dirigentas Julius Geniūšas, pastatymo meno vadovė Dalia Ibelhauptaitė, režisierius Gediminas Šeduikis, scenografas ir šviesų dailininkas Andu Dumitrescu, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius, choremeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 25, 40, 70, 80, 150 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II-VII 11-14, 14.45-18 val., tel. 20 09 33. Bilietai taip pat galima įsigyti internetu www.muzikinisteatras.lt.

15 d., antradienį, 18 val.

Dainuoja aktoriai. Saulius Bareikis, Olegas Dikovskis, Rolandas Kazlauskas. Bilietai kainos – 20, 30, 40, 40 Lt.

16 d., trečiadienį, 18 val. Dedičiaka M. K. Čiurlioniu ir F. Lisztui. Atlirkėjai: Rūta ir Zbignevas Ibelhauptai (fortepijonai). Programoje: F. Liszto simfoninė poema „Preludai“, simfoninė poema „Mazeppa“, „Prisiminimai apie Don Žuaną“, simfoninė poema „Orfejas“, parafrazė „Rigoletto“ (A. Gotliebo transkr.), M. K. Čiurlionio simfoninė poema „Miške“ (J. Alekos transkr.). Bilietai kainos – 10, 15 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II-VII 14-18 val., tel. 20 04 78. Bilietai taip pat platina Tiketa.

Vyriausasis redaktorius

Viktoras Rudžiškas – tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Referentė – Aurina Venislovaitė – tel.: (8-37) 322244

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas –

Donaldas Kajokas (KAUKO LAIPTAI) – tel.: (8-37) 322251

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –

Gražina Viktoria Petrošienė (TILTAI) – tel.: (8-37) 322266

Naujių redaktorių: Audronė Meškauskaitė – tel.: (8-37) 322251, (8-615) 24983 Andrius Jakučiūnas – tel.: (8-611) 98945, el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Apžvalgininkai: literatūra – Aušra Kaziliūnaitė; fotografija – Romualdas Rakauskas; muzika – Eugenija Žakienė; kinas – Gediminas Jankauskas; teatras – Gediminas Jankus.

Fotografas: Zenonas Baltrušis.

Stilištė – Lina Navickaitė – tel.: (8-37) 322251

Maketuotojas – Juozas Pužauskas – tel.: (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė – tel.: (8-37) 322235, (8-656) 41705

10 d., ketvirtadienį, 18 val.

vieno veiksmo monodrama „Tikiu visa apimančia Tavo meile“ pagal Aldyth Morris pjesę „Damien“. Begalinės meilės ir pasiaukojimo istorija žmonėms, kurie apie ją nėra net girdėję. Režisierius Arvydas Lebelėnas, vaidina aktorius Henrikas Savickis, kompozitorius Vidmantas Bartulis. Bilietai kainos – 10, 15 Lt. Bilietai galima įsigyti Kauno menininkų namų „Muzų svetainėje“ (I-IV 10-13 val., 14-17 val., V 10-13 val., 14-16 val.), o taip pat visose Tiketa kasose. Informacija tel. 22 31 44.

11 d., penktadienį, 17 val.

Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) – Maironio dramos „Didysis Vytautas – Karalius“ skaitymai, skirti Jono Mačiulio-Mairionui 149-osioms gimimo metinėms. Skaitys aktoriai: Mindaugas Ancevičius, Saulius Bagaliūnas, Mindaugas Černiauskas, Remigijus Endriukaitis, Darius Krapikas, Jolita Ross, Ramūnas Simukauskas, Indrė Taločkaitė, Karolina Žernytė, Andrius Žiurauskas.

16 d., trečiadienį, 17 val. rašytojo Jurgio Gimberio knygos „...Yra papildomų salygų“ sutiktuvės. Kartu su autoriumi dalyvauja rašytoja Aldona Ruseckaitė, aktorius Petras Venclavas, smuikininkas Chaimas Šusteris.

Irenginius įėjimas nemokamas. Informacija tel. 20 68 42.

11 d., penktadienį, 17 val.

Juozo Turomo-Vaižganto muziejus (Aleksoto g. 10-4) kviečia į Nijolės Masteikaitės knygos „Pamokos iš Amžinybės“ (sudarytojas Aleksandras Žarskas) pristatymą. Dalyvauja A. Žarskas, aktorė Olita Dautartaitė, prof. Laima Sajienė. Įėjimas nemokamas.

10 d., ketvirtadienį, kviečiame vaikus, mokytojus, tėvelius dalyvauti tradicinėje Advento parodoje „Laimina miestą angelai“. Darbus, skirtus knygai, pristatyti iki lapkričio 30 d. renginių organizatorė Irmalė O. Melzbakienei (KTKE, A. Jakšto g. 18). Informacija: tel. (8 679) 36718, www.ktkc.lt. 18 val. tapybos mokymai suaugusiesiems „Prie molberto“. Veda dailininkas Gvidas Latakas.

12 d., šeštadienį, 16

Kauno karuselė

Praėjo savaitė, gyvenusi tarptautiniu dainuojašios poezių festivaliu „Tai – aš“ su daugybe koncertų, su keliaujančiais ir dainuojančiais bardais. Ji būtina šalies kultūrinio gyvenimo kalendoriuje.

Jau devintus metus žiūrovai su laukia festivalio. Žino ir yra tikri, kad kitąmet festivalis taip pat bus ir jie čia sugrįž. Koks svarbus ir vertingas yra pastovumas, patikumas. Tik kai žemė tvirta ir rami, joje gali augti ir vešeti gražiausia augmenija. Ir siela auga, formuoja si ten, kur tikra, gryna. Tod galima be abejonių teigti, kad festivalis „Tai – aš“ turi savo sielą, kurios link eina žmonės – būti, klausytis, prisiliesti...

Bardų programose klausomės naujų ir senų, gerai pažįstamų, ypač šildančių dainų. Atlikėjus sutinkame su kūrybos ir dviasios draugais, su mokiniais, šeimos nariais. Būna, jie skaito savo poezijos knygą. Būna: atveža savos šalies muzikinės klasikos. Išsako sielvartą arba džiaugsmą ir svaigų atradimą. Kar-

tais prisimena anapusybę išėjusius muzikos, žodžio ir širdies bičiulių, mokytojus.

Bardo koncerte gali pajusti plonetę, švelnią, pulsuojančią sakralumą gyslelę, kuri per laiką atineina vien iš senovės dainių. Ji drieikiasi ir iš istorinės bei literatūrinės antikos. Šiandieniniame bardų mene aptinkame graikiškų devynių mūzų gyvavimo pėdsakų. „Mitologijos“ knygoje rašoma: „Mūzos valdė ir laukines gamtos jėgas. Suskambėjus jų fanfaroms, išsilieję Nilo vandenys grždavo į savo vagą, ir tik ką buvusi jūra virsavo upe, o Mūzos iki naujo potvynio sulaikydavo vandenį. Jos trampė laukinius žmonių potraukius. Krotono piliečiai, Pitagoro patartai, pastatė Mūzoms šventykla, kad jos, saskambio, harmonijos ir ritmo deivės, savo dalyvavimui įkvėpti santarę tarp piliečių. Mūzos visuomet soko, visuomet dainavo, be atvangos skambėjo jų lyros. (...) Apskritai viską, kas griauna pasaulyje santarę, harmoniją, graikai vadino „amouson“, t. y. – „be Mūzų.“

Skambant bardų dainoms, keliaujant festivaliui „Tai – aš“ po Lietuvą ir kaimynines šalis, būse-

nos „be Mūzų“ tiesiog nebūna. Jų globojama gražiausiomis spalvomis, geriausiomis savybėmis sutviska visa bardiškosios kultūros karystė.

Žaismingai krinta rudeniniai lapai ne tik už lango, bet ir festivalio plakate. Tarsi dainų simboliai: plevenantys, paliečiantys, kviečiantys pakelti akis, atverti širdį. Tos dainos ir padaro gyvenimą jaukų, tikrą...

Iskridę lapai ir dainos sudygsta, stiebiasi: savaip, aukštyn, gilyn, nes yra tvirta ir rami žemė, leidžianti augti, gyventi.

Margarita LUŽYTĖ

Kražių M. K. Sarbievijaus kultūros centras jau ketvirtą rudenį paqvietė Lietuvos literatus į poezių skaitymus. Lapkričio 5 d. į popietę „Ruduo – eilėse, posmai – dainose“ suvažiavo daugiau nei 50 eiles rašančiųjų ir jų bičiulų iš Vilniaus, Kauno, Telšių, Raseinių, Kėdainių, Šiaulių, Kuršėnų, Kretingos, Klaipėdos, Pakruojo, Kelmės, Tytuvėnų. Savo eiles popietėje tradiciškai skaite Rašytojų sajungos narys, tytuvėniškis Vladas Kalvaitis. Muzikiniai intarpais skaitymus pažiūrino Telšių rajono,

Tryškių Lazdynų Pelėdos vidurių mokyklos ansamblis „Gitara“. Kultūros centro trauka pasidžiaugė ir dalyvius sveikino Kelmės rajono savivaldybės mero pavaduotojas Kęstutis Bilius, Kultūros ir sporto skyriaus astovė Jadzė Gaupšienė, palinkėjusi visiems gražaus kūrybinio bendravimo, paškaitė ir savo eilių.

Literatūrinės popietės organizatorė centro direktoriė Lina Mikalauskaitė ir jos pavaduotoja Dovilė Simkutė džiaugėsi, kad tiek patys Kražiai, tiek M. K. Serbievijaus centras traukia žmones iš visos lietuvių. Renginį, kaip ir kasmet, parėmė kultūros ir meno savaitraštis

„Nemunas“ – redaktoriaus pavauduoja Gražina Viktorija Petrošienė anoniminio eileraščio konkurso nugalėtojus apdovanojo eileraščių knygomis. „Poezijos kruizą“ išradę ir nuotaikingai vedė Kražių M. K. Serbievijaus kultūros centro darbuotojas Martynas Vileikis, scenarijus autorė, žurnalistė „Nykytukas“ ir „Kutis“ vyriausioji redaktoriė Ilona Bumblauskienė ir Kelmės rajono literatūrų klubo „Vieversys“ prezidentas Viktoras Gulbinas.

Poezijos skaitymai Kražiuose – vienas iš dylikos kasmetinių tradicinių renginių, suburančių rajoną ir Lietuvos literatūrą.

Kristina BAČIULIENĖ

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Alisa stebulkų šalyje“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, lapkričio 15 d., Kitokio kino klube aktoriaus Johnny Deppu kūrybos retrospektyvoje žiūrėsime filmą „Alisa stebulkų šalyje“, kuris galbūt padės įminti Lewiso Carrollo šaradas.

Pirmą kartą pasakiško turinio knyga „Alisa Stebulkų šalyje“ pasirodė 1865 m. liepą, ir tuo to laiko nesiliauja jos interpretacijų manija. Knygos turinį iš tikrųjų sudaro fantastiškų paradoksų raizgalyne, kurių meistriškai supainiojo matematikos profesorius Charlesas Lutwidge’as Dodgsonas, pasivadinęs L. Carrollu. Vieni knygos teksta vadina genialia literatūra, kiti įrodinėja, kad tokias vizijas galėjo apra-

šyti tik tas, kuris dažnai svaiginasi opijumi. Vieni stebisi išradingomis knygos metaforomis, kiti teigia, kad tai užsifruoti slopinamo seksualinio geismo padariniai, kurių be Freud'o psichoanalizės vadovėlių išskoduti neįmanoma.

Anot vieno L. Carrollo kūrybos žinovo, kad teisingai perskaitytum knygas apie Alisą ir ką nors suprastum, reikia tik dviejų dalykų – turėti humorą jausmą, nes tai bene linksmiausios pasaulyje knygos, ir KAI KĄ žinoti, nes jeigu galvoje tuščia, humoras jausmas vargu ar padės.

Nuo kitų chrestomatinio siužeto interpretacijų režisierius Timo Burtono versija skiriasi tuo, kad Alisa čia – jau nebe maža mergai-

tė, o devyniolikmetė panelė (jā vaidinti troško gausybė Holivudo gražuolių, bet režisierius pasirinko kine dar didelės patirties neturinčią baleriną iš Australijos Mią Wasikowską). Dėl to teko pakoreguoti ir kai kurias jos pasaulio aktualijas. Merginos motina mano, kad Alisai jau laikas pasidairyti būsimo vyro, tačiau viename vaikarėlyje pasipiršęs turtingo lordo kvailys sūnelis tik paskatina svaiklę kuo toliau mauti nuo tokios liūdnos perspektyvos. Na, o jau pozemio stebulkų pasaulyje ši vienėnė tikrai nesiruošia būti vien mandagi ir klusni nesuprantamų keisintenybių stebėtoja. Susidūrusi su Raudonosios karalienės tironija, Alisa išdirista pasipriesinti tokiai nedemokratiskai valdovei. Jos narso paskatinti į kovą stoją ir kiti spalvingi filmo personažai: liūdnas Pamišės Skrybėlininkas, paranojosapsestas Kovo Zuikis, tironės sesuo Baltoji karalienė – tikra pacifistė ir vegetarė.

Savaitgalis prie televizoriaus

Apgauti apgaviką nėra apgavystė

Gediminas JANKAUSKAS

Senovės išminčiai sakė: „Apgauti apgaviką nėra apgavystė.“ Šią mintį nutvėrė komedijų meistrai prikūrė begales istorijų ir sugarvalojo dar vieną panašų posakį: „Vagis iš vagies vėždą pavogė.“ Kriminalinės komedijos „Afera“ (penktadienis, 21.30 val. Lietuvos ryto TV) autoriai virtuoziškai naudojasi abiem aksiomomis. Rafinuotas sukčių Džeikas Vigas su savo sébrais kuria gudrius planus ir vilioja pinigus iš lengvatikų. Kartą Džeikas nušvilpia lagaminėli su Karaliumi vadinamo kriminalinio pasaulio autoriteto pinigais. Taip gimsta planas apgauti didžiausią Karaliaus konkurentą, o sukcijų kompaniją papildo kerinti pagalbininkė Lili. Sudėtinga kriminalinė partija prasidea. Tačiau atrodo, kad kai kas užsimanė didesnės dalies, nei jam priklauso.

Linksma bus ir žiūrint režisierius Woody Alleno komediją

„Kad ir kas benutiktu“ (penktadienis, 23.25 val., Lietuvos ryto TV). Pagrindinis šio filmo herojus Borisas Jelnikovas – buvęs atominės fizikos specialistas. Kadaisė Borisas nominuotas Nobelio premijai, tačiau dabar jis – paprasčiausias pensininkas. Vieną rytą pabudės vyras supranta, kad neišvengiamai ateis diena, kai teks atsisveikinti su šia ašarų pakalne. Todėl jis nuspindžia nešvaistytį laiko išgrisuojimo gyvenimo smulkmens, bet sukoncentruoti visas jėgas į svarbiausius dalykus. Borisas nusispjauna į prabangius namus prestižinėje Niujorko vietoje ir išsiakrausto į daugiaaukštį būstą, kad galėtų pasimėgauti bohemisko gyvenimo malonumais. Antras svarbus siužeto posūkis bus susijęs su jo gyvenime staičia atsiradusia mergina, atvykusia iš tolimos provincijos užkariauti Niujorko. Pakvimpia gražiai romantine istorija, kurią į komedijos lankas nuvairuoja Boriso namų slenkstį peržengę merginos giminičiai.

Romantišiu jausmu ilgesi gerai malšins melodrama „Žinutė butelyje“ (šeštadienis, 22.30 val., TV3), kurioje pagrindinius vaidmenis atlieka Kevinas Costneris ir Robin Wright. Po skyrybų Tereza Osborn

savo gyvenimą skiria sūnaus Džeisono auklėjimui ir darbui laikraštyje. Aplinkiniams ji – tvirtos valios žmogus, bet niekas nenutuokia, kad tai tik apgaulinga išorė, po kuria slepiasi lengvai pažeidžiama ir trokštantį šilumos moteris. Kartą, kai Džeisonas viešėjo pas tėvą, Tereza rado jūros bangą atplukdytą buteli, kuriamė buvo nuoširdus meilės laiškelis, pasirašytas viena G raide. Žinutes turišys ir anomimo tonas taip sujaudino Terezą, kad ji ryžtasi susirasti autorių.

„Lietuvių kino aukso fondo“ cikle matysime filmą „Vyrų vasa“ (šeštadienis, 23.00 val., LTV). Režisierius Marijonas Giedrys pabandė svarbią lietuvių kine pokario kovų temą įvilkti į detektyvo apdarą. Šio žanro taisyklės reikalauja painios intrigos, dinamiško veiksmo, netikėtų siužeto posūkių, spalvingų personažų, psychologinių pateisintos poelgių motyvacijos. Malonu konstatuoti, kad pirmas „blynas“ tikrai neprisivilo. Akis bado tik kai kurie ideologizuoti štampai. Užtai aktoriams yra kur patireiksti.

Neseniai Lietuvos ryto TV atsradusi rubrika „Piktas kinas“ pristato trilerį „Patologija“ (šeštadienis, 23.40 val.). Jame su pagyrimu baigę Harvardo medicinos mokyklą jaunuolis Tedas Grėjus įsidarbina praktikantu prestižinėje Vašingtono ligoninėje. Netrukus naujokas sužino, kad jauni teisės medicinos ekspertai čia įkūrė slaptą pogrindinę draugiją. Jos nariai paeiliui vykdė įmantrias ir sudėtingas žmogžudystes, o kiti organizacijos dalyviai stengiasi ši „idealų nusikalstamą“ atskleisti.

Daug šiurpių smurto scenų bus ir veiksmo trilerje „Maksas Peinas“ (sekmadienis, 21.00 val., TV3). Pagal kompiuterinį žaidimą sukurto filmo turinys susietas su skandinaviška mitologija ir jos heroinais, o siužeto ašimų tapo narkotinių preparatų „valkirinas“. Šis ypatinges narkotikas gimė Pentagono laboratorijose ir buvo skirtas karių dvasiai palaikyti. Dėl šių kvaishalų nusikalstėliai nužudo Makso Peino žmoną ir dukrą, todėl policininkui neliko nieko kita, kaip maksimaliai skaudžiai kersyti visiems, kurie sužlugdė jo gyvenimą.